

28 март – Малкъар халкъны жангырыууну кюнню

Шабат кюн, тотурну ал айы (март), 26, 2022 жыл

№ 33 (21078)

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Казбек Коковну башламчылыгы бла агабиятга эм искусствода жетишимле ючюн кырал премияла кыраллыкдыла

Казбек Коков КъМР-ни Башчы-сынды Маданият эм искусство жаны бла советни биринчи жыйылыуун бардырганды. Совет республиканы таматасыны оноуу бла 2021 жылда ноябрьде кыралганды. Аны къауумна белгили артистле эм театр ишчиле, алимле, архитекторла эм суратчыла, композиторла эм жырчыла, чыгъармачылык коллективлени таматалары, культура ишде кыраучула, бъллюмню ветеранлары эм жаш тъллю киргенди, битеу да бирге 32 келечиси. Советте башчылыкны Казбек Коков этеди.

Жыйылыуы КъМР-ни Правительствосуну Председатели Мусукланы Алий, КъМР-ни Правительствосуну Председатели орунбасары Марат Хубиев, КъМР-ни маданият министри Мухадин Кумахов, республиканы культурасында бла искусствосунда ишлегенле къатышхандыла.

Кенгешге къошулгъанла сълонде, Казбек Коков жыйылгъанланы Маданиятда ишлегенлени кюнню бла алгъышлагъанды: «Къабарты-Малкъарны культура бъллюмнюде къорешгенлени барыгызыны да профессионал байрамыгызы бла алгъышларга излейме, кыралыбызга бюгонню кыйын болумлада адамланы къллендириу жаны бла уллу жумуш тындыргъаныгызы ючюн ыразылыгымы билдире. Бу конледе халкъыбызыны тин, маданияттарых кыйматларын эм тълрелерин сакълауда, битеулю бирлешулюкню сезимин кырауда маданиятны магъаналылыгыны биз энтта да бир кере ангълагъанбыз. Республикада жашагъанла барысы да Президентибиз Владимир Владимирович Путинни Россейни къоркъуусулугъун жалчытыу жаны бла оноуларына бирден ыразы болгъанлары, - ол маданиятны бла жарыкъландырыуу айнытыуыга жашауларын жоралагъан бир ненча тъллюню урунууларыны эсебиди асламысында».

«Къабарты-Малкъар маданият тълрелери бла байды, ала жылдан-жылга кючлене барадыла, ол а маданиятда ишлегенлени хайырынданды. Халкъланы эм иги жетишимлерин кесинде жыя, культура бийик жарыкъландырыуу борчну толтурады, тъллюлени ышангылы байламлыкларын жалчытады. Бу бъллюмге кырал себеплик этиу не заманда да политикабызыны магъаналы кесеги болгъанды», - деп чертгенди республиканы Башчысы, «быйылгы жыл Россей Федерацияны халкъларыны маданият хазналарыны жылыча бардырылгъанын» эсгертип.

Мухадин Кумахов КъМР-ни Башчысында Маданият эм искусство

жаны бла советге бусагъатдагы болумлада айныуу баш ызларыны эм келлик кезиуге борчланы юсюнден хапарлагъанды. Министр, алып айтханда, «Маданият» бъллюмде консолидированный бюджетни ёлчечи жыл сайын ёсгенин билдиргенди. 2019 жылда ол 1,4 миллиард сом болгъанды, 2020 жылда – 1,6 миллиард сом, 2021 жылда – 1,8 миллиард сом, шёлдогоу кезиуге 2,3 миллиард сом белгиленгенди.

Республикада 380 маданият махкеме ишлейди. Юч жылга Россейни Маданият министрствосуну болушлугуу бла «Маданият» миллет проектни бардырылыууну эм маданиятны айнытыуу кырал программасыны чеклеринде республикада 6 жангы эл маданият юй ишленгенди. Кыулийланы Кыайсын атлы Малкъар кырал драма театр, Псычоха маданият юй, Огъары Кыркъужинде искусстволаны К. Кипов атлы сабий искусстволаны школу жангырылгъандыла, Адабият музей тапландырылгъанды. 13 маданият юйде, сабий искусстволаны 12 школунда, республикалы гинжи театрда эм Миллет музейде тынгылы ремонт этилгенди. 159 район библиотекалада китап фонд жангырылгъанды, аны ючюн деп 15,5 минг китап сатып алыннганды. Культураны бла искусствону, чыгъармачылык ишни эм сабийлени юйретиуу айнытырча болумла кыралгъандыла.

Быйыл Нальчикде Маданият айнытыуу арасыны кыраулушун эм Жаш кыраучуу театрыны тынгылы ремонтун ахырына жетдириу умутлудула. 2024 жылга дери Анзорейде, Прохладныйде эм Нальчикде искусстволаны сабий школларыны, Дыгульбейде, Ташлы-Талада, Озрекде, Камлюковода, Урванда эм Александровская станицада эл маданият юйлени тынгылы ремонтлары этиликди.

Музыка школлары, библиотекалары эм музейлени тийишли оборудовани эм керекле бла жалчытыу андан ары бардырыллыкды.

1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушда хорламга жораланган эсгертемелеге энчи эс бурулады. 26 аскер асыраула тапландырылгъандыла, асыралгъан жерледе мемориал аскер эсгертемелеге Ата журтну кыоруулай жан берген 374 аскерчини атлары жазылгъандыла.

Министр маданият махкемелени игилендирилгенлери ючюн алага адам да кълбюрек келип башлагъанын белгилегенди. Ол дагыда Къабарты-Малкъар Республиканы кыраулыууну 100-жыллыгыны байрамлау республиканы маданият учреждениларында хазырлагъан программаны юсюнден да айтханды.

Кенгешге къатышханла кырал-иелни партнёрлуккуну, меценатлыккуну, регионну федерал программалага, проектлеге, эришулеге къошулууну сорууларын да сюзгендиле. Жыйылгъанла маданият жаны бла себеплик этгени ючюн регионну оноучусуна ыразылыкларын билдиргендиле.

Культура ишчиле энчи эслерин аскер-патриот юйретиуге бургъандыла. «Бусагъатда бизге эм магъаналы аскер-патриот юйретиудю. Биз бир кыралбыз, бир халкъбыз – республикабызыны жеринде жашагъан къабартылыла, малкъарлыла, оруслула да. Бизни туугъан жерибизни кыоруулагъан кезиуледе тарых жуукълашдыргъанды», - дегенди КъМР-ни маданиятны сыйлы кыулукъчусу Олег Опрышко. Ол Кавказ тузем аскер-атлы дивизияны кыраулыуу тарыхыны эм биринчи дуня урушда аскерчилени – къоркъууну аллында бирлешип къалгъан республикабызыны келечилерини кишиликлерини юсюнден эсгерилени магъаналылыкларын чертгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Коковну Малкъар халкъны жангырыууну кюнню бла АЛГЫШЛАУ

Къабарты-Малкъарны хурметли халкъы!

28 мартда бирлешген Къабарты-Малкъарны санында малкъар халкъны кыраллыгы къайтарылгъанлы 65 жыл толады. Ол шарт тарых кертиликни эм тюзлюкню байрамы болгъанды эм биз аны Малкъар халкъны жангырыууну кюннючча белгилейбиз.

Тарых Ата журтуна къайтхандан сора малкъар халкъ республикада жашагъанланы барыны да тири болушлуклары бла къысха заманы ичинде толу жашауыга къайталгъанды. Озгъан онжыллыклада социал, маданият эм экономика ёсюуде аны жетишимлерин белгилерчады. Биз ол жетишимлеге битеу журегибизден кыуанабыз эм ала бла ёхтемленебиз.

Бююнлюкде малкъар халкъ, келлик кюннге жарыкъ умутлары эм ышаныуу бла кълленип, Къабарты-Малкъарны бла Россейни айныуларына уллу юлюш къошады. Бирге, бирликде эм кыарындаш байламлыкда биз къайсы кыйынлыклары да онглайлыккъызы, ёз республикабызыны эм бизни Ата журтубузну игилигине деп салгъан борчларыбызга жеталлыккъызы.

Битеу журегимден Къабарты-Малкъарны жамаатын бу аламан байрам бла алгышлайма эм барыгызыга да саулык-есенлик тежейме.

Къабарты-Малкъар Республиканы кырал саугъалары бла саугъалаууну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Культураны бла искусствону айнытыуыга уллу кыйын салгъанлары эмда къл жылланы бет жарыкълы урунганлары ючюн сыйлы атла атарга

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы артисти»

БИТОК Беслан Владимировичге - миллет тепсеуну школуу хореографы-балетмейстерине

МОТТАЙЛАНЫ Сагидни жашы Тимургъа – «Б.Х.Темирканов атлы Къабарты-Малкъар кырал филармония» кырал казна культура учрежденияны симфония оркестрини артистине

ТАМАЗОВ Лиуан Беровичге – «Али Шогенцуков атлы Къабарты кырал драма театр» кырал казна культура учрежденияны артистине,

«Къабарты-Малкъар Республиканы культурасыны сыйлы кыулукъчусу»

ТЕСЛЕ Александр Георгиевичге – къошакъ билим берген «Прохладный шахар округу сабий художестволу школу» муниципал организацияны директоруна

ШХАГУМОВ Борис Мухажидовичге – Бахсан муниципал районну «Маданият-солуу ара» муниципал казна учреждениясыны Бахсанёнок элде филиалыны художестволу башчысына.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы

К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2022 жылны 22 марты, №29-УГ

Казбек Коковну башламчылыгы бля арабиятга эм искусствода жетишимле ючюн кырал премияла кыраллыкдыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

«Бир-бир идеология бөлүмле Маданият министрствону ишинде биринчи болурга тийишлиди. Эм алгач аскер-патриот юйретиу. Ол идеологиялы жарыкыландыруу иш болурга керекди. 1942 жылда 31 декабрьде Нальчикде жюзле бля адамла илишаннга салынганларына быйыл 80 жыл толады. Биз аны юсюндөн китап чыгарганбыз. Аны билдирге керекди. Сабийлерибиз, туудукларыбыз аны юсюндөн билмеселе, кыралны тамлагы кюню боллук туйюлдю. Биз дуняны инсанын юйретгенбиз, юйретирге уа Россейни инсанын, Кыбарты-Малкыарны инсанын керек эдик», - дегенди КМР-ни сыйлы журналисти **Виктор Котляров**.

КМР-ни сыйлы артисткасы **Кыулийланы Элизат** КМР-ни Башчысында Маданият эм искусство жаны бля советни кыралыуун иги шартха санаганды: «Бюгюн эм мындан арысында да, мында советде жыйылып, бийик даражада маданиятны болуму эм айныуу бля байламлы магналлы соруулары сюзерге онгубуз болганы бек изленген эм керекли оюду. Маданиятсыз тин жаны бля айныган эм интеллектуал жамаут боллук туйюлдю, советни кыралыуу республикада культураны айныууна жангыча себеплик этерикди».

«Бизни эл маданият юйлерибиз халкыбызга керекли тин башламчылыклары сакларга бурулдула. Алгын алада желле айлангандыла, энди уа аллай ала-мат маданият дворецле, аланы ишлери да тирилгенди. Сабийле, жаш телю ары кыраллай сейир бля юрюгенлерин кереме, ала кружоклада да юйренди. Ол маданиятыбызны уллу хорламыды. Биз районда 10 жууук чыгармачылык кырауумну кийиндиргенбиз. Профессионал музыка аппаратура сатып алганды, энди профессионалла элерибизге келаллыкдыла. Театрыбыз чыгармачылык коллективлени Битеуроссей эришиюне кыатышанды, Москва фахмулулугун кергозгенди. Россей хар бири башха халкыны маданиятын багалаган кеп миллетли кыралды - ол бек магналды. Биз россейли искусствобузну, Кыбарты-Малкыарны искусствосун, миллет терелени бийикге кетюрге керекбиз».

ОНОУ

Мектеплени мекямларын тынгылы жангыртырыкдыла

Кыбарты-Малкыар Республиканы Башчысы **Казбек Коковну** буйругу бля кыралган Битеулю билим берген организацияланы мекямларына тынгылы ремонт этиу жумушлага кыраган комиссияны биринчи жыйлыуу кыралганды. Тюбешу комиссияга председателлик этген КМР-ни Правительствосуну вице-премьери **Марат Хубиевни** таматалыгында бардырылганды, ары министрстволаны келечилери, шахар округланы эм муниципал районланы оючулары кыатышандыла.

Кыбарты-Малкыар Республиканы Правительствосуну эм Россейни Жарыкыландыруу министрствосуну араларында келишим тохташдырылганды, аны чегинде тынгылы ремонт этилирча 50 объект белгиленгенди, аладан 10-су - ремонт ишле экижыллык болжаллы болганды.

- Комиссия ишни тюрлю-тюрлю халлы амалларын хайырларыкды, ол санда тышына чыгып, жер-жерледе багча бичгенлени да. Биз мычымай оюула чыгарып ючюн, комиссияга программаны бардырган кезиуде кыралган соруулары чыгарырга тийишлиди, - дегенди Марат Хубиев, жыйылыну ача.

КМР-ни жарыкыландыруу, илму эм жаш телюно ишлери жаны бля министри **Анзор Езаов** билдиргенге кере, республиканы битеулю билим берген организацияларына араларында ремонт битеу да 75 мекямда изленеди. Ол дагыда 2022 жылда «Кыбарты-Малкыар Республиканы мектеп билим беруу системасын игилендируу» регион программаны бардыруу жаны бля амалланы жыйымдыгын туура этгенди.

- дегенди КМР-ни маданиятыны сыйлы кыуллукчусу **Галина Сапрыкина**.

КМР-ни сыйлы артисткасы **Фатима Чехмахова** тилекни эшитдиргенди: «Жыйылыладан сора ингирде жамаут улоу бля юйге кыайтхан кыйын болады. Болушлук тилерик эдик - театры келечилерине общежитие кыралырча. Ол ишчилерибизни репетициялага эм оюулагча заманлары кибюрек болурча себеплик этерик эди».

Кенгешде андан сора да, маданиятны ишчилерине болушлук этиу амалланы юсюндөн айтылганды. 2021 жылда КМР-ни Башчысы Казбек Коковну оюу бля бюджет бөлүмде урунганланы, ол санда маданият учреждениялада ишлегенлени айлыклары кетюрюлгенди. Маданият эм искусство жаны бля кырал стипендияланы 696 адам аладыла. Грантланы себепликтери бля театрла репертуарларын жангыртхандыла.

Казбек Коков аны бля байламлы адабият эм искусство жаны бля жетишимле ючюн кырал премияла кыраллыкларыны юсюндөн оюу чыгарылганын билдиргенди, ала конкурс сайлауладан сора, быйылгы жылны ахырында окуна берилликди. Андан сора да, республиканы Башчысы Т.К. Мальбахов атлы кырал миллет библиотеканы тынгылы ремонтуну, Сураула искусстволаны А.Л. Ткаченко атлы музейни мекямыны кырулушуну эм Миллет музейге фондохранилищеге деп кыошак халлы пристройканы, профессионал чыгармачылык коллективлени жашау журтла бек изленген жаш специалисттерине республиканы Маданият министрствосуну бойсунуунда болган общежитие бериуно сорууларын тинтирге буюрганды.

Ахырында КМР-ни Башчысы Казбек Коков былай дегенди: «Бек башы - бизни жаш телюбюз бола турган ишлени тюз анылаганды эм ала Президентибизге бля Россей армияга билеклик этеди. Жаш телюбюз уллу деменгили кыралны кесеги болганын кергозгенди, бек биринчиден, кеслерин россейлиге санап, ызы бля уа Кыбарты-Малкыарны халкына, кыбартылыла, малкыарлыла, оруслаула. Биз барыбыз да деменгили кыралны инсанларыча бирлешгенбиз - ол уллу жетишимибизди».

«Билим бериуно айнытуу» кырал программаны чегинде 2023 жылны ахырына дери тамамланып бошаллык ремонт ишле бардырылгыча 50 мекям сайланганды. Быйыл тынгылы ремонт 29 объектде башлангычды. Белгиленген борчлага федерал бюджетден 2,3 миллиард сом бөлүнюрюкдю, ары окутуу эм юйретиу керекле бля жалчытууга кыоранчла да киреди. Тынгылы ремонтну чегинде дизайнер оюулары сюзюуге окуучула, ата-анала эм устазла кыошулукдыла.

Андан сора да, террордан кыоруула излемлеге тийишлиликде школла битеу керекле бля жалчытылынырыкдыла. Республиканы Башчысыны оюу бля республикалы бюджетде дерсликлени жангыртууно 100 процентте жалчытырча быйыл 14 миллион сомдан артык ырысы белгиленеди.

Жыйылыуда «Кыбарты-Малкыар Республикада 2022 жылда мектеп билим беруу системаны игилендируу» регион проектни бардыруу «жол карта» кыабыл керюлгенди.

Ремонт ишле Прохладный шахарны 42-чи номерли школунда эм 6-чы номерли гимназиясында башлангандыла, Терек шахарда 1-чи номерли лицейде эм Т.К. Мальбахов атлы 3-чю номерли школда подряд организацияла ремонтну 25 апрельде башларыкдыла. Бирси 20 объекте бля байламлы контрактла тохташдырууно 28 мартдан 8 апрельге дери бардырып умутдула.

- Муниципалитетлени депутат корпусу да ремонт этилген объектеге кыарарыкды. Республиканы Башчысы борч салганды, аны толтурулукбуз, - дегенди Марат Хубиев ахырында.

Жыйылыуу

Экономиканы андан ары айнытууну амалларын сюзгенди

КМР-ни Башчысы **Казбек Коков** РФ-ни Кырал советини санкцияланы кезиуде экономиканы тутучу айнытуу жаны бля ишчи кырауумну селектор кенгешине кыатышанды. Жыйылыуу ишчи кырауумну башчысы **Сергей Собянин** РФ-ни Правительствосуну Председатели биринчи орунбасары **Андрей Белоусов** бля бирге бардырганды.

Ушакыга Россей Федерацияны субъекттерини толтуруучу властыны федерал органларыны башчылары эмда бийик кыуллукчула кыатышандыла. Ала Федерацияны субъекттеринде санкцияланы болумунда экономиканы андан ары айнытууну, инсанлагча кыошак социал тутучулукку этиуно амалларын сюзгенди.

Сез дагыда фармацевтикага, импортну алышындырууга, промышленностька себеплик этиуно регион фондларына капиталларын кибейтуге болушурча мадарланы юслеринден барганды.

Россейни саулук саклау министри **Михаил Мурашко** Кыбарты-Малкыар бек магналлы эмда багча турган дарманланы алыуга келишимлени заманда этгенин айрып айтханды. Лыготалары болганланы дарманла бля жалчытууну кыайгысы КМР-ни Башчысы Казбек Коковну буйругу бля былтыр окуна этилген эди. Регионуно 2022 жылга бюджетинде ол жумушха 600 миллион сом чаклы бир салынганды. Ол а

медикаментледен кыстырык кыуарга онг бергенди.

Кенгешде офсет контрактланы санын есдюрююно, гитче бизнесе индустриялы парклары, технопарклары кыраууну, адамланы бля жюклену юслеринден да барганды. «Россейни Правительствосу предпринимательле бля байламлы план бля эмда пландан тышында бардырылуучу тинтулеге чек салыуга да уллу эс бурулады. Предпринимательле, гитче эмда орта бизнес бля корешгенле да ишлерин кыйналмай кыуарча этилликди», - деп белгилегенди Казбек Коков кесини телеграм-каналын да кенгешден сора.

Шагырейлениу

Жоллада кырулушла кыалай барганларына кыарагандыла

КМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Лескен районда Р-217 «Кавказ» федерал жолда кырулуш ишле кыалай барганлары бля шагырейленгенди. Аны юсюндөн республиканы оюучусу кесини телеграм-каналында билдиргенди.

«Аргудандан тебиреп Шимал Осетия-Аланияны чегине дери 15, 5 километр жолга тынгылы ремонт этилгенин хайырындан ол төрт автомашина бир ызга жюрюрча боллукды. Ол жол федерал иеликдеди, кыоншу регионла бля байламлыкны жалчытады. Аны бля иги кесек автомашина жюрюйдю, ол себепден жолну кенгертиу кыоркыуусулуккуну жалчытырга эм водителлеге таплыкыга себеплик этерикди», - деп айтылады билдириуде.

Белгиленген участкада жол ишле быйыл башлангандыла. Бюгюнлюкде кырулушчула асламысында жолну ол кенгертиллик жеринде кюреше турадыла.

Республиканы оюучусу, андан сора да, Лескен сууну етерге деп ишленген кепюрге кыараганды. Мында шендю тынгылы ре-

монт бардырыла турады, ол төрт автомашина бир ызга етерча кенгертилликди. Жолчула кепюрюно тутучулугун бегите турадыла.

Федерал автомобиль жоллага тынгылы ремонт этип, аланы төрт автомашина жюрюрча чекге жетдириге деп жарашдырылган программага кере, Кыбарты-Малкыарда кырулуш ишлени «Кавказ» Упрдор биригиу бардырады, деп билдиргенди республиканы оюучусуну пресс-службасындан.

Битеу да 2022-2024 жыллада хайырларыкыга 27, 8 километр жол берилликди.

«Бюгюнлюкде керген объектеден сора да, Р-217 «Кавказ» федерал автомобиль жолда Малкадан тебиреп Куба-Табага эм Залукокоажени бля Прогрессни арасында участокка тынгылы ремонт этилликди. Андан сора да, 2024 жылга дери кыабыл этилген программага тийишлиликде 13 кепюрюно жангыртыллыкды, ала бир ызга төрт автомашина етерча боллукдыла. Жылны аягына дери Куба-Таба эм Экинчи Чегемни чеклеринде болган кепюрлени ремонтлары бошаллыкды», - деп чертгенди Казбек Коков.

— КМР-ни Башчысыны бля Правительствосуну пресс-службасы.

ШАРТЛА

Кертиликни бла тюзлюкню хорламы

Эркинлик берген документле

КПСС-ни 20-чы съезди битеу кечгончюлеге да уллу тюрлениуле, кыуанч келтиргенди. Анда партияны башчысы Никита Хрущёв «О культе личности и его последствиях» деген доклад бла селешгенди. Кыралны башчысы Сталин эмда аны тегерегиндеги кыулукчула этген законсуз ишлени юслеринде ачык айтып, кыралны бир-бир миллеттерине этилген терсликlege багъа бергенди.

1956 жылда апрельде СССР-ни Баш Советини Президиумуну малкърарлыладан, кырым татарлыладан, месхетинли тюркюледен эмда аланы юйюрлеринден «спецпереселенец» деген атны, аны бла байламлы салынган чеклени да кетериуню юсюнден Указы чыкыганды.

1956 жылда 24 ноябрьде КПСС-ни АК-сыны «Кыалмухъ, кырачай, малкър, чечен эмда ингуш халкъланы миллет автономияларын кыайтарыуню юсюнден» Бегимни кыабыл кьргенди. Ол а кьчгончю халкылагъа туугъан жерлерине кыайтыгъа эркин этиуню тюзге санаганды.

Бу оноу СССР-ни Баш Советини Президиумуну тийишли указларында конституция формада бегейтилгенди. 1957 жылда 9 январьда СССР-ни Баш Советини Президиуму «Кыабарты АССР-ни Кыабарты-Малкър АССР-ге тюрлендириуню юсюнден» Указ чыгъарганды. 1957 жылда 11 февральда закон кюч алып, таулула Орта Азиядан бла Кыазахстандан ата журтларына кьчюп башлайдыла.

Кыайтыу

Кавказгъа термилген таулу миллетге ата-бабаларыны жерлерине кыайтыгъа онгла кыуаргъа керек болганды. Ол мурат бла энчи схема жарашдырылады. Анга кьре, алгыннгы таулу элдеде колхозла бла совхозла

XX ёмюрде малкър халкъ сынаган кыйынлыкъланы, кюйсюзлюкню юслеринден китапла жазаргъа боллукъду. Алай аны бла бирге уа ол тюзлюк хорлагъан, миллет жангыргъан, уллу жетишимле болдурган кезиудю. Кьчгончюлюкню 13 жылындан сора таулу халкыгъа кыраллыгы, ата журту кыайтарылгъанлары артыкда магъаналы тарых ишди.

кыуаргандан эсе, ол кезиуде аягы юсюнде болган мюлкледен тохташдырыгъа оноу этиледиле. Ол а, баям, тау эллени асламы бузугъанлары бла байламлы да болур эди.

Сьз ючюн, СССР-ни колхозларыны ишлери жаны бла советни докладына кьре, жашау журтланы 79 проценти оюлган эдиле, жерлеринде жаланда 1399 юй кыалганды. Таулула кыайтыр кезиуде Огъары Жемталада, Ташлы-Талада, Былымда, Тьбен эм Огъары Бахсанда жашау журтланы, мюлк объектлени кьбюсю мурдорларына деру бузулуп эдиле.

Таулагъа тансык болган миллет ёзен жерледе тохтаргъа унамаганды, адамла ата журтларына, тыпыр ташларына кыайтыргъа итингендиле. Таулулагъа туугъан жерине, ташларына, череклерине соймеклик ана сют бла сингендиле, аны зорлукну 13 жылы да унутуралмаганды.

Тарыхчыланы жазгъанларына кьре, билим берииуню, кулбгураны, саулык саклауню учрежденияларын, жашау магъаналы башха объектлени да аягы юсюне салыгъа, колхозла бла совхозла кыуаргъа кьоранчланы кырал кеси боюнуна алганды. Таулуланы ата журтларына кыайтарыу жумушлагъа 1957 жылда 117,4 миллион, 1958 жылда 128,4 миллион, артада энтта 64,1 миллион сом кьоратылганды.

1956 жылда КПСС-ни Ара комитети «1957-1958 жылда малкър халкыны КыМАССР-ге кыайтарыуню юсюнден» оноуну чыгъарады. РСФСР-ни Министрлерини совети уа «КыМАССР-де болушлукну юсюнден», «Малкър халкъ КыМАССР-ге кыайтханы

бла байламлы мюлк, культура-жашау халла кыурулушла бардырыуню юсюнден» бегимлени кыабыл кьреди. Алагъа тийишлиликде кьчгончюлеге 64,4 миллион сом хакъсыз жашау журт суда бьлонеди.

1957-1958 жылда республикагъа 35224 адам кыайтхандыла. Миллетни экономика излемлерин, жамауат, культура, социал болумларын тамамлау жаны бла уллу иш толтурулганды дегер боллукъду. Сьз ючюн, 1957-1959 жылда 7355 жангы юй ишленгенди, кысха заманны ичинде колхозла, совхозла кыуаргандыла, алагъа жер, техника бьлюнгендиле. Бу кезиуде 20 школ, 4 сабий сад ачылады, башха социальный магъаналы соруула толтуруладыла.

Битеумиллет байрамгъа айланганды

28 март малкър халкыгъа артыкда магъаналы кюндю. 1957 жылда Нальчикде республиканы Баш Советини сессиясыны ёзек темасы малкър халкыны автономиясын кыайтарыуню юсюнден болганды. Анда селешгенле халкъ ата-бабаларыны журтларына кыайтханына республиканы жамауаты кыуанганын айта эдиле.

1994 жылдан 28 март малкър халкыны битеу республиканы да миллет байрамына, халкыны кыраллыгы кыайтарылган, жангыргъан кюнюне саналады. КыМР-ни биринчи президенти Валерий Коков «Малкър халкыны жангырыуню кюнюн тохташдырыуню юсюнден» Указына кьол салганды быйыл 28 жыл толганды.

Туугъан журтха кыайтхан биринчи кюнден окуна малкърарлыла республиканы полити-

ка, экономика, социал, жамауат, культура жашауна тири кьошулуп башлагандыла.

Сюргюнню жылларында таулулагъа бийик, орталык билим берииу учреждениялагъа кирирге, усталыкыла алыргъа, аскерде кыулукъ этерге эркин этилмегенди. Миллетни конституциялы эркинликлери сыйырылган эдиле. Алай туугъан журтха кыайтхандан бери озгъан жыллада миллетде атлары дунягъа белгили алимле, жазычула, аскер башчыла, суратчыла, артистле, политика эм кырал кыулукъчула чыкыгандыла. Таулула кыралда бийик билимлери болгъан миллетлени арасында биринчиликни тутадыла бююнлюкде да.

Халкыны саны аз эсе да, Совет Союзну бла Социалист урунууну 12 жигитин ёсдюргенди. Академикле Энейланы Магометни, Залийханланы Михаилни, РАН-ны член-корреспондент Беккиланы Азретни илму ишлери аламны, табийгъат болумланы тинтиуге жол ачхандыла.

Экономикада, гуманитар, техника, физика-математика, тарых, философия, эл мюлк, медицина илмулада магъаналы тинтиуге бардырып, илмуну айнытыугъа юлюшлерин кьошханла да бардыла. Аланы атларын кысха статьяда санап чыгъаргъа онг жокъду, жарсыуга.

Тамата телю бла бирге уа илмугъа, чыгармачылыкыгъа, спортха хунерлери болгъан жашларыбыз бла кызыларыбыз битеу кыралны белгили вузларында окуйдула, тюрлю-тюрлю даражалы эришиуге, конкурслагъа кыатыша, миллетни атын белгили этедиле.

Миллет кьрген кыйынлыкыла, зорлукъ жашаудан тьонгюлтмегендиле. Тарыхны эсде туту, халкъ алгъа барады, фахмулу жашла бла кызыла ёсе, миллетни келир кюню жарык боллукъуна ышандырадыла.

Басмагъа **ТИКАЛАНЫ Фатима** хазыраганды.

27 МАРТ – ТЕАТРНЫ БИТЕУДУНИЯ КЮНЮ

Миллет сахнаны унутулмазлык чакълары

Таулула кьчгончюлюкден ата-баба жерлерине кыайтханда, адабиятыбызны, маданиятыбызны, тепсеу, жыр искусствобузну, ол санда театрыбызны да, отлары тиргизилгенди.

Магъаналы тюрлениуле

Малкър драма театры ишин жангыдан кыуаргъа кюч салгъанланы тизмесини аллында поэт, драматург Боташланы Исса бла актёр Атайланы Магомет келедиле. Биринчиси кьчгончюлюкде Фрунзеде опера театры администратору, экинчиси уа Кыргыстанда Исык-Кьлде драмтеатры директору болуп тургандыла. Бу эки халкъларына, аны маданиятына да кыайтыргъан адам театрыны жангыртыуню кьолгъа алгандыла.

1957 жылда октябрьни ал кюнлеринде КыМАССР-ни Культура министрствосунда Малкър театрда аталган кенгеш барганды. Республиканы оночулары, эркинликге чыкыгъан, кыраллыгы кыайтхан малкър халкыгъа миллет театры кыаллай бир магъанасы болгъанын ангылап, аны жангыртыуню баш ишледен бирине санагандыла эм аны бла байламлы тау элдеде клубланы, культура мекамланы ишлеуню да планнга кийиргендиле.

Чыныгылу

Аскерге кетген жашланы асламысы урушдан кыайтмаганды. Ол санда Акъкызыланы Мустафа, Атайланы Мажир, Бачиланы Атлы, Геляланы Рамазан, Жантууланы Анзор, Жарашууланы Ахмат, Маккаланы Абдул-Хашим, Мечиланы Хусей, Расулланы Кыбадий, Холамханланы Хаждаут, Чып-

чыкъланы Магомет... Башхалары уа жангырыу ишге кьллери бла берилгендиле.

Кысха заманны ичинде театр ачылып, ишлеп башларча онг болмай, анга уа ишлер жер, цехле, артистледен башха адамла да керек боладыла, малкър студияны болжаллы халда кыабарты-орус театргъа кьошхандыла. Аны аты «Кыабарты-Малкър кырал театр» деп тюрленгенди. Малкър труппаны таматасына Боташланы Иссаны айыргъандыла, труппаны режиссёру уа Евгений Скларов болганды.

Малкър актёрладан ол кезиуде шахарда болганла Ахкьбекланы Фатимат, Биттирланы Абидат, Геляланы Налбийке, Залийханланы Тамара, Кючмезланы Бахсанукъ, Кючмезланы Шарифа, Кючюкланы Магомет, Махийланы Зоя, Уяналаны Баблук да чакырылгандыла.

Биринчи спектакль

Жангыргъан театрда биринчи спектакль Боташланы Иссаны «Таулада танг жарыйды» деген пьесасына кьре салынганды. Аны жигитлери революционерледиле. Халкыда аланы таныгъанла кьп болгъанлары себепли, актёрла аланы сыфатларын не кьдар жууукъ кыуаргъа итингендиле. Актёрланы кеслеринден кыуаргъан художестволу совет ол затха бек сакъ болганды – ким кимни ойнайлыгынын тинтип, рольланы кезиу ойнап да кьргендиле. Орус режиссёр да кесек заманны ичин-

де бизни адет-кылыгыбызгъа юйренер онг тапханды.

Театрны кыалай ишлегенине битеу таулу интеллигенция да кыайгыргъанды. Обкомну секретары Улбашланы Исмайыл, Министрлени Советини Председатели экинчиси Уяналаны Чомай, илму кыулукъчула Сотталаны Адилгерий бла Цораланы Магомет, поэтле Кыулийланы Кыайсын, Гыттыуланы Максим, Макытланы Сафар да.

Алай бла бери кыайтхандан ары биринчи спектакльни оюну 1958 жылда 9 апрельде болганды. Ол кюн зал толу болгъанын айтыр кереклиси да болмаз. Жабыу ачылганлай, адамла бирден ёрге кьобуп, кьнге деру кьарс уруп тургандыла... Ол кюнню кыуанчны жангыдан кыуаргъан малкър театры артистлери бир заманда да унутмагандыла. Ол аланы таулула театрларын скойгенлерине, анга термилип тургъанларына да ийнандырганды.

Спектакльде Мусукаланы Ахматны – Атайланы Магомет, Жабелланы Мусосну – Кючмезланы Бахсанукъ, Эскендерланы Ибрагимни – Жантууланы Исса, комиссар Смирновну – Маммеланы Ибрагим, Таумырзаны – Рахайланы Таубий, Къарт Кыбаханны – Кючмезланы Шарифа, Сокур тиширину – Биттирланы Абидат, Фаризатны – Залийханланы Тамара, Салимни – Ботталаны Мажит, Хажосну бла Омар бийни – Кючюкланы Маго-

мет, Зурумну – Уяналаны Баблук, Дашаны – Ахкьбекланы Фатимат, Соняны – Махийланы Зоя ойнагъандыла. Алай бла малкър театр халкыны ёз жашаууню юсюнден жангыдан айтып башлаганды.

Ол кюнню юсюнден кесини эсгерилеринде артист, драматург, поэт Маммеланы Ибрагим былай жазады: «Кьчгончюлюк атын сыйсызгъа чыгъарып, сындырып, эниш этген бла да кьоймай, арталлы да жокъ этерге кюрешген Малкърны, башха халкъланыча, кесини историясы, миллет культурасы, ариу адетлери, жырлары, жомакълары болгъанларын, атларын айтып ёхтемленер кибики адамлары да бола келгенлерин, бек башы уа, сынган угъай да, бююлген да этмей, ниет байлыкъларын, адамлыкъ даражаларын толусунлай сакълап кыайтханларын сахнада кьргюзтгендеча, таулуланы жюреклерин бир зат да жарыталлыкъ тьююл эди...»

Ахшы ыз бла барыу

Андан ары малкър труппаны актёрлары Коста Хетагуровну поэмасына кьре «Фатима» (кьчюрген Кыулийланы Кыайсын, режиссёру Евгений Скларов), Карло Голь-

донини «Кьонакь юйню иеси» (кьчюргенле Маммеланы Ибрагим бла Атайланы Магомет, режиссёру Султан Теуважев) спектакльлени хазырларгъа киришгендиле. Аланы экисини да премьералары июльда болганды. Андан ары малкър актёрла оюнларын тау элге айланп кьргюзтгендиле.

«Кьонакь юйню иеси да» классика эди. Анда Кавлер Репафратны – Рахайланы Таубий, Маркизни – Кючюкланы Магомет, Фабрициону – Жантууланы Исса, Графны – Чабдарланы Хызыр, Мирандолинаны – Ахкьбекланы Фатимат, артист кызыланы – Кыулийланы Лиза бла Махийланы Зоя ойнагъандыла.

Ол телюден кыайсы да тийишлиди махтаугъа. Кючюкланы Магомет – РСФСР-ни халкъ артисти, Биттирланы Абидат, Махийланы Зоя, Кючмезланы Шарифа, Маммеланы Ибрагим – КыМАССР-ни сыйлы артистлери болгандыла. Ала халкъларына ол кюнде берген кыуанч эсде турады. Унутулукъ да болмаз.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

ЖИГЕРЛИЛИК

Битеу жашауу – игиликни юлгюсю

Кёчпюнчюлюкден кьайтхандан сора, Байзуллалары Бедикде тохтайдыла, Мусса сегизинчи класдан сора Прохладнаны Терк эл мюлк техникумуна киреди. 1966 жылда зоотехник усталыккыны алып, элге кьайтады. «Эльбрусский» совхозну ол замандагы директору Ахматланы Даут ёгюр жашха эсеплеу кьумаландырыу жумушну тамамларга буюрады. Ол анда кёп ишлемейди, бир жылдан аны арха кьалган сют-товар фермага таматалык этерге жибередиле. Ары барырдан алга, ол мюлкню таматасына алыкка фермага оноу этерге иги сынамы болмаганын да айтады. «Сен жаш адамса, билиминг барды, ишни тирилтирге керексе, уггай дегенинги унарык туююлме», - дейди Ахмат улу.

Аны бла Мусса ол ишге киришеди, бир кесектен партияга да аладыла, КьМКЪУ-ну эл мюлк факультетин да заочно бошайды. Ишни эбине терк туююне билген, не жаны бла да мюлкде урунганлага кьайгыргыган эм тынгылы специалистни арха кьалган белюмлени кётюрюрге ийип тебирейдиле. Хар кезиуде ол жууаплы жумушланы шарайыпсыз толтуруу, кёрюмдюлени игилендирип турганды.

1975 жылда, совхозну Бедикде орналган белюмюне жангы оноучу керек болганда, ары арсарсыз Муссаны иедиле. Совхозну ол замандагы директору Черкесланы Георгий: «Сен анда ишге тохтарга керексе», - деп, буйрук берип кьояды. Байзулла улу сёз да айтмай, буюрулган ишни кьолга алады, ким не бла кьорешенин, белюмде кьаллай бир продукция чыгарылганын тинтип тебирейди. Ол кезиуде Бедикде, малчылыкдан сора да, тахта кёгетлени ёсдюрюп, терек бахачылык бла да кьореше эдиле. Ишчиле да бар, техника да жетишимлиди, алай хар затны кьуарга ишни тирилтирге керек эди. Улуу кёллюк болган жерде кёрюмдюле кётюрюлмегенлери баямды, иш хакь да анга кёре болады. Байзулла улу кьысха заманын ичинде ишни кьолга алып, аны тирилтип тебирейди. Кёрюмдюле ёсе башлайдыла...

Белгилерчады, Муссага 35 жыл болганда аны «Эльбрусский» совхозну таматасы этедиле. Ол заманда Георгий Маштаевични улуу кьуллукьга саладыла, арда ол КьМР-ни Правительствосуну Председатели болуп да ишленгенди. Черкес улу анга айтхан сёзлерин бююн да унутмаганды: «Мусса, билеме, ишинг тынч боллук туююлдо, тохтамаганлай кьармашжанлай тур, бек башы, адамлага жууук бол. Аллынга барганга арт бурма, ол санга амалсыздан келликди, аны себепли болушурга кьореш». Байзулла улу совхозга оноу этген кезиуде

Байзуллаланы Мусса Жанхотияны сыйлы эм огьурлу адамларын-дан бириди. Ол атасы Хамидни бла анасы Жанпагону уллу юйюрюнде ючюнчю сабий болганды, тууган а 1942 жылны 10 январында Тырныауздан огьары орналган Чалмасда этгенди. Эл юч жерден кьурала эди, тёбен жанында Будайлары, андан ёрге Борчалары, эм башында уа Байзуллалары, Анахалары, Геккилары, Ботталары тургандыла.

Черкес улуну айтханын бир заманда да эсинден кетермегенди, кече -кюн да иш кёллю болуп, мюлкню айнытырга, ишчилени кьолайларын игилендирирге кьорешгенди. Машинасы бла сабанлары болган жерлеге, бирде уа, атха минип, таулада орналган сют фермалага, кьошлага кёп кере айланганды.

Мюлк тамата малчылыкдан продукцияны аслам чыгарып амалланы излеп, тууарланы эм кьойланы кьумалыкларын игилендирип башлайды. Кёрюмдюле узакьга бармай эсленип тебирейдиле. Этни, сютню эм жюнкю сатып, бешжыллыккыны планын биринчи кере толтурадыла. Онунчу бешжыллыккыны кёрюмдюлери бла тенгешдиргенде, онбиринчиде тууарланы саны 900-ге жетеди, кьойла уа 3500 боладыла. 1986 жылда кьойчула Кьулийланы А. Джапуланы М. эм Локияланы М, республикада бир жерде болмаганча иги тёлү аладыла.

Мусса Хамидовични айтханына кёре, мюлкге ол оноу этген кезиуде (1977-1990 жылла), аладан сора да ахшы урунганла кёп болгандыла. Алай бир заман озгандан сора да, ол бююнлюкде да аланы атларын иги бла эсгереди. Баш специалистле Кьартлыккыны Музафар, Улбашланы Анатолий, Кьумуккыны Алик, Асланбаш Хашев, звеночу, КьМАССР-ни Баш Советини депутаты Тебердиланы Шамкьызы, кьойчу, Октябрь революцияны эм Урунууны Кьызыл Байрагыны орденлерине тийишли болган Джапуланы Маждид, Каральби Кушхов, Мусаби Шомахов, Ёзденланы Магомед, бригадирле Бёзоланы Музафар, Мырзаланы Магомед, ийнек сауучула Жена Кушхова, водитель Мамайланы Ахмат эм башчала.

Белгилерчады, Байзулла улу не заманда да ишге эс бурганлай, анга кьайгыргыганлай, совхозну, элни юсюнден да сагыш этгенлей турганы, аны ишчилерине да ётгенди. Ол бир заманда да кесим ючюн демегенди, адамланы излемлерин эм

кьайгыларын эм башха салганды.

1986 жылда совхозга КПСС-ни Кьабарты-Малкьар обкомуну биринчи секретары Тимбора Мальбахов келеди. «Ол кабинетиме киргенде, бир кесек абызыраганча болама, Тимбора Кубатиевич а кесин бир заманда кётюрмеген, уллу кьуллукьчума, заманым азды деп бир заманда айтмаган аллай огьурлу адам эди. Ол хар инсан бла ушакь этип, аланы сорууларына да тынгылы жууапла берген эди», - деп эсгереди ушакь нёгерибиз. Ол кезиуде Т. Мальбахов кьара волгасы бла Жанхотияны, Лашкутаны, Бедикни айланып чыгады, производство белюмле бла шагьырейленеди, тишируула жюнден этилген затларын сатхан базарга да киреди...

Экинчи кюн Жанхотияга республиканы эл мюлк министри Владимир Бесланев, партияны Бахсан райкомуну секретары Аслан Биев тюрлю-тюрлю службаланы таматалары эм специалистлери бла келедиле. Ала кьаллай ишлени тамамларга кереклисин белгилейдиле. Аланы арасында уа амбулатория, администрацияны межамы, сабий сад, Бедикде школ эм Прохладна участкада ишленгенле туруучу юй бла суу чыгарлыкь скважина да бар эдиле.

Бир эки -юч кюнден элге ПМК -ны юч белюмюню ишчилери келип, андан сора эки жыл бла жарымга битеу белгиленген ишле тамамланган эдиле, элни базары уа совхозну кючу бла игилендириледи. Жолла тап халга келтириледи, бир бирлерине асфальт салында.

Жанхотияда, Лашкутада, Бедикде да хар зат да тап бола, адамла да кьолайларын игилендире тебирейдиле. Байзулла улуну юч элде да даражасы жюрюйдю. Ол адамлага кьайгыргыны ючюн махтауу бир заманда да сакьламаганды, ол мени ишимди деп турганды.

1990 жылда колхозла, совхозла чачыла тебирегенде, Муссаны Жанхотияны эл советине таматага сайлайдыла. 1994 жылда уа Лашкута бла Бедик Элбрус районга киредиле, Жанхотия Бахсан районда кьалады. Ол заманда администрацияга Каральби Нахшевени саладыла, Байзулла улу аны орунбасары болады. Ишни ауурлугу уа-Муссаны боюнунда. Нек дегенде ол билмеген анда бир зат да жокь эди.

1996 жылда Элбрусну агьач мюлкю кьуралганда, анга биринчи тамата этип Байзулла улуну саладыла. Анда он жыл чакьлы урунады. Ол кезиуде агьач кьолауур болуп аны бла бирге шёндю Жанхотияны администрациясыны таматасы болуп турган Заурби Хамурзов ишленгенди. «Ол да элни суйген, таза ниетли, адамлага онг тапдырган оноучу. Ыразыма ишленгенине», - деген эди ушагыбызда Мусса Хамидович.

Ол пенсияга 64 жылында чыкьганды, ары дери тохтамаганлай 40 жыл ишлеп, бююнлюкде эл советни ветеранларына башчылыкь этеди. Манга Байзулла улуну юсюнден жазсанг эди деп, районну ветеранларыны советини таматасы Руслан Бжекшиев тилеген эди, ол элден тышында да, район арада бардырылган битеу ишлеге да тири кьатышады. Жаш тёлюню юйретиуге уллу кьыйын салады деп.

Быйыл Мусса юй бийчеси Ахматланы Латифа бла бирге жашаганы 45 жыл болады, ала эки кьыз бла жаш ёсдюргендиле. Зухура филологу, юйде сабийлерине кьарайды, Танзиля тарыхчыды, Археология институтда ишлейди, Мурат юристди, Чегемде урунады. Муссага бла юй бийчеси Латифага бек баш сауга туудукьларыдыла. Ала шёндю 11 боладыла, 3 кьыз бла 8 жаш.

Кёп жылланы ахшы урунуп, жамауат жашауга тири кьатышканы ючюн Байзулла улу КьМР-ни Правительствосуну, Эл мюлк министрствосуну, Бахсан районну администрациясыны, башха кьырал органланы сыйлы грамоталарына тийишли болганды.

Материалны ахырында Мусса Хамидович жашауу халкь бла бирге, аны тарыхы бла байламлы болганы кёрюнюп турганын энчи чертирге сиеме. Ол бек уллу сыйга таза ниети бла халкьга кьуллукь этгени санайды. Ийнанам, бююнлюкде Байзулла улу хазырды ол жюнкю кётюрюрге, аны алайлыгын огьурлу сыфаты ачыкьлап турады.

Ауес НЫРОВ,
КьМР-ни сыйлы журналисти.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

«Телемеханика» производствону кенгертирге хазырды

Тыш кьыралладан келтирилген продукцияны кесибизде чыгарылган товарлага алышындырыуу промышленность сферада да кьолга алып башлагандыла. Эсге сала айтсакь, Кьабарты-Малкьарда «Телемеханика» аны бла кёп заманы кьорешеди. Радиоэлектроника жаны бла алтмышжыллыкь сынамы болган завод продукциясын игилендирууну эмда аны асламыракь тюрлюлерин чыгарыуу андан ары бардырады, - дегендиле республиканы Промышленность, энергетика эм

сатыу-алыу министрствосунда. «Телемеханика» транспорт инфраструктурада хайырлануучу оборудование, системала, энергияны аяган светодиод чыракьла, РФ-ни Кьоруулау министрствосунуна керекли энчи затла чыгарады. Анда дагыда электрокючню эсеплеген приборланы, буз булутланы чачхан эмда кьаялада жыйылган кьарны атып агьызган системаланы производствосу да барады. «Арт кезиуде энергияны аяган, кеслери да кюнню жарыгы бла ишлеген системаланы производ-

ствосун кьолга алганды. Бизни продукциябыз Москвага эмда ол областьха, Екатеринбургга, Краснодарга, ачыкь айтханда кёп кьалмай регионланы барына да жиберилади. «Ростех» кьырал корпорация эмда «Россети» компания бла этилген келишимлени чеклеринде тюрлю-тюрлю затладан 22 минг комплект чыгарылганды. «Росэлектроника» акционер общество бла бирге «Россейни Почтасына» керекли терминалла чыгарып башларга умутлубуз.

Предприятияде талай цех барды. Производства изленген затланы кёп кьалмай барын да кесибиз чыгарыбыз. Алгын тыш кьыраллада сатып алган техника кереклени да мында жарашдырабыз. Аны себепли продукцияны багьасы азыракь болады, - дегенди заводну башчысы Залим-Гери Губашиев.

Бююнлюкде заводда 130 адам ишлейди. Производство кенгертилип башлаганы себепли жангы специалистле керек боллукьдула. Ол умутда КьМКЪУ бла келишим этилликди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат
хазырлаганды.

АКЦИЯ

Аскерчилени кёллендиргендиле

Росгвардияны Звездныйде орналган аскер белюмюню кьуллукьчуларына Юнармиячыладан письмола келгендиле. Бу иш россейли аскерчилеге кёл этдириуге бурулган «Аскерчиге письмо» акцияны чеклеринде болганды, деп билдиргендиле бизге ведомствону пресс-службасындан.

Жаш адамла кьазауатха кьатышхан жашларыбызга ыразылыкьларын билдиргендиле,

кьысха замандан юйлерине кьайтырларын тежегендиле.

- Быллай аруу сёзле, ахшы тежеуле этгенлери артыкьда магьаналыды. Ол элни школуну оноучуларыны башламчылыгыды. Жууукь кюнледе письмоланы аскерчилерибизге жетдирикбиз, - дегенди тамата лейтенант Роман Денисенков.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлаганды.

Жюрек уруу тепсеу бла тенг

Малкяр халкыны тепсеу искусствосуну келечилерини арасында жарык жанган жулдузла кепдюле. Аладан бири Къабарты-Малкярны, Ингуш Республиканы да сыйлы артисти **Анахаланы Ахматны жашы Муратды**.

Ол 1984 жылда Кашхатауда тууганды. Тепсеп беш жылында Жабраилов Арсенни кьолунда башлаганды. Ол заманда жыл санларына кере «Къуанч» ансамблде эки тепсеу къауум болганды. Мурат «Маленький джигит» деген къауумда башлаганды аяк алынуу. Артда уа аны мурдорунда «Аламан» деген юлгюлю сабий тепсеу ансамбль кьуралганды. Мурат анда тепсеп турганды. Хар не да кимге тубегенингден башланады. Арсен Жабраилов кеплени тепсеу санатны жолуна салганды. Ол ансамбльни Россейни кьалайына да, алты тыш кьыралгъа да элтгенди гастрольлагъа.

Школну бошагъанлай, Мурат Шимал Кавказны искусстволарыны кьырал институтунда (СКГИИ) окъуганды. Ол анда балет кафедра хазырлагъан артистлени биринчи къауумунданды. «Онсегиз адам кирген эдик ары, бошагъан а жаланда бешибиз этгенбиз, – дейди Мурат. – Къыйын эди. Аны юсюне устазыбыз Роза Хакулова, кафедраны таматасы, къадарын тепсеу бла байламлы этерикни, этмезликни да сезип къоя эди. Къыйынын керти да ол иш бла кюрешгенлеге берирге суйгенди».

Мурат ююнчю курсда окъуй тургъанлай, «Балкария» фольклор-этнография ансамбльни художестволу таматасы Улбашланы Мутай институтну ол замандагы ректору Эфендиланы Фуада кирип, жашны дерследен бир кесек эркин этип, анга «Балкарияда» тепсер онгла беририн тилегенди. Алай бла Анахаланы Мурат махтаулу ансамблибизде 2004 жылдан бери ишлейди. Жаланда бир кесекге тыйылганды – Роза Хакулованы излеми бла, 5-чи курсда диплом ишин хазырлагъанда.

Кеп жерлеге гастрольлагъа айланганды Мурат. Ол солист болуп, «Асланбий», «Кьол жалукъ», «Хардар», «Уучу бла къанатлы» деген эм башха тепсеулеге кьарагъанла жашны усталыгына махтау салгандыла. Мурат Грозныйде Эсембаевха, Шимал Осетияда Баргиевха аталгъан конкурслада алчы жерлеге чыккъанды. Аны тепсеучю фахмусун Швейцарияда, Испанияда, Италияда, Германияда, башха жерледе да кьргендила.

Къулийланы Къайсынны 95-жыллыгы болгъанда, анга аталгъан концертде Анахаланы Мурат бла Жанатайланы Ирэна

поэтни «Тишируу сууда жууунды» эмда «Къара ат акъ кьарда ёледи» деген назмуларына этилген композицияны тепсеу бла кьргюзтгенлеринде, зал алагъа кьалай ыразы болгъанын узакъгъа созулгъан кьарсла бла кьргюзтгени эсимдеди.

Дагыда бир суйген иши барды Муратны – спорт. Ол Анахаланы Мустафаны кьолунда дзюдо бла кюрешеди.

Мурат бла аны юй бийчеси Хаджиланы Мадина юч сабий ёсдюредиле: Асият, Рашид, Алина. «Балкарияда» тепсегенден сора да, бусагъатда ала Нальчикни биринчи номерли искусстволу школунда миллет тепсеуню «Минги-Тау» юлгюлю

ТОР-SMKBR деген республикалы хит-парадны премиясына да тийишли болганды.

Халимат «Ийнарла», «Атынг эшитилип турады», «Къайт», «Акъ таула», «Тепена», «Иги сёз», «Суймекликни кюню», «Сен кетсенг», «Бешик жыр», «Насыпха барайык», «Анам», «Энди кереме», «Мой народ», «Тост», «Нальчик», «Суймекликни кепюрю», «Тойчулагъа» деген эм башха жырлары бла къууандырады тынгылагъанлары.

Эльбрусидиле «Рапунцель», «Мулан» деген сабий киноланы ана тилибизге кьечюргенде, аланы баш жигитлерини бир къауумуну жырлары да Халимат айтады. Театрда да ол бир къауум эзде

Къабарты-Малкярны Къырал саугъасыны лауреаты Бапыналары Зариф да бардыла.

Бюгюн да, сабий байрамгъа, таматагъа керек болса да, Фатима кесин бир жанына салмай, менсинмей, айланган жерин жарык этгенлей жашайды.

ол къараучлагъа. Мураты уа – терс кез кьарамлы жигитлени ойнаргъады, сёз ююн, обур кьатынны.

Умутландыргъан ышанлары баямдыла

Байтуугъанлары Рашитни кызы Светлана Къулийланы Къайсын атлы Малкяр кьырал драма театры актрисасыды. Сахнагъа жолу энди башланады дерге боллукъду. Алай а, уллу сынауу болмагъанлыкъгъа, умут этдирген фахму ышанлары уа баямдыла.

Светлана Тёбен Чегемде туугъанды. Сабийлей школда болгъан тубешиулеге тири кьатышып, махтаула алып тургъаны да кеплендирген болуп, 2017 жылда Борис Щукин атлы институтда окъургъа жангы студиягъа фахмулу жашланы бла кьызланы айырадыла дегенде, ол ары арсарсыз тебирегенди. Аллаи эрттеги төрелери сакъланган институтда окъугъаны анга энчи насып бергенди. Ол анда белгили адамлагъа тубеп, аладан да дерс алганды. Ары баргъан онбир адамдан жаланда бешиши окъугъандыла ахырына дери.

Белгилеу

Ала дунияны жарыгъыракъ этедиле

Малкяр халкыны маданиятыны айныу жолунда жарык жулдузла кепден-кеп бола барадыла. Искусствогъа бир кьошулгъан, сёзсюз, аны бла айырылып кьалалмайды. Сахнаны жарытыргъа, кьараучуну келюм алыргъа энчи фахму, хунер изленеди. Ансыз болмайды. Бюгюн а биз, Маданиятда ишлегенлени кюнюне жоралап, бир ненча ахшы артистибизни юсюнден айтыргъа излегенбиз.

сабий ансамблинде ишлейдиле, школну Хасаниядагы бёлюмюнде – маданият юйде юйретедиле сабийлени. Мурат ансамбльни художестволу таматасыды.

Алгъаракълада уа ол абезехни Жаболаны Анжела бла бирге Минги тауну башында тепсегенди.

Жырчы, актриса, устаз

Гергокъаланы Муратны кызы Халимат кьараучула, тынгылаучула суйген, сый берген жырчыды. Ол Къабарты-Малкяр кьырал Музыка театры солисткасыды.

Халимат Огъары Малкярда тууганды. Жырлап сабийлигинде башлаганды. Устазлары Баллиланы Роза бла Гузеланы Айшат аны школда, районда баргъан концертлеге, эришулеге кьатышдырып, кеплендирип тургъанларын ол бюгюн ыразылыкъ бла эсгереди. Школну бошагъандан сора Халимат Шимал Кавказны искусстволарыны кьырал институтуну вокал бёлюмюнде окъугъанды. Аны устазлары Наталия Гасташева бла Валерий Кайцуков болгъандыла.

Урунуу жолун Халимат Республиканы Музыка театрында башлаганды. Аны ары студент заманында окъуна белгили режиссёр Георгий Анисимов чактыргъанды. Бусагъатда Къабарты-Малкяр эстраданы уллу артистлеринден бириди Гергокъаланы Халимат. Ансыз бир тюрлю бир къууанчылы жыйылыу, байрам, фестиваль, жыр эришуу да бармайдыла республикада. Аны кеп жерледе кьуралгъан жыйылыулагъа чактырадыла. Аллаи жерледен Халимат не заманда да саугъала бла кьайтады. 2015-2016 жыллада этген жетишимлерин белгилеген

турлукъ сыфат кьурагъанды.

Аны бла бирге бусагъатлада жырчы кызыбыз Искусстволаны биринчи номерли сабий школунда да ишлейди. Аны Хасанияда бёлюмюнде сабийлени жырларгъа юйретеди.

«Къобузунг жюрек тилни биледи...»

Башийланы Байдуллахны кызы Фатиманы малкяр халкыны музыка санатына салгъан кьыйыны уллуду. Ол республикада, Шимал Кавказда окъуна бек белгили къобузчуладан бириди.

Фатима Нальчикде тууганды, Хасанияда ёсгенди. Къобузгъа сабийлигинден окъуна юйренгенди, музыка школгъа жюргенди. Аны анда Сокурова Анжела окъутханды. Школну бошагъанлай, музыка училищеге киргенинде, Мухамед Мамбетов, Мадина Кожева, Владимир Харитонов юйретгендиле. Ол устазларына бек ыразыды.

Училищени Фатима «Солист-педагог» деген усталыкъ бла бошагъанды. Билимин андан ары ёсдюре, 1998 жылда Искусстволаны Шимал Кавказ кьырал институтуну «Дуния художестволу культура» деген бёлюмюне кирип, анда Шарифов Валерийни кьолунда окъугъанды. Андан Фатима «Ансамбльни солисти. Маданият учреждениеяны таматасы. Искусствовед. Музыка-жарыкъландыруу ишни кьураучу» деген усталыкълагъа юйренип чыккъанды.

Урунуу жолун студент жылларында окъуна Къулийланы Къайсын атлы Малкяр кьырал драма театрада музыка бёлюмюне таматасы болуп башлагъанды. Анда юч жыл ишлегенден сора, 28-чи номерли прогимназиягъа ётюп, анда музыка жаны бла окъутханды. Анда да ишлей тургъанлай, Къабарты-Малкяр Къырал филармонияда, «Эльбрусид» фоннда да урунганды.

Фатима кеп белгили жырчыла бла чыккъанды сахнагъа. Аланы араларына Къарачай-Черкесни, Къабарты-Малкярны да халк жырчысы, аты таурухха кирген Отарланы Омар, Къабарты-Малкярны халк артисти Алтууланы Зоя, Россейни, Къабарты-Малкярны да сыйлы артисти Таукенланы Галина, Къабарты-Малкярны сыйлы артисти Беппайланы Сергей, Россейни сыйлы артисти,

Къараучулагъа фахмусун ачханды

Жаш артистлерибизни араларында умут этдиргенле не заманда да болгъандыла. Аладан бири **Жангоразланы Даутну кызы Саидады**. Ол сахнагъа чыккъанлы кеп болмайды, алай кьараучулагъа фахмусун танытханды. Саида Нальчикде тууганды, Хасанияда жашайды, 14-чю, 32-чи шахар школлада, ызы бла Москвада индустрияны бла туризмни кьырал институтунда окъугъанды. Ол билими бла Москвада бир къауум заманны ишлегенди.

Къулийланы Къайсын атлы Малкяр кьырал драма театргъа Саида 2018 жылда келгенди. Кысыха заманны ичине ол бир къауум эзде турлукъ сыфат кьурагъанды. Къулийланы Элизатны пьесасына кере салынган

«Сен кьатымда болсанг» деген спектакльде ол дигиза кызыны – Жансуратны ойнайды. Жан Ануйну «Антигонасында» Антигонаны, Тунджер Джюдже-ноглуу «Къар юзюлген» пьесасына кере салынган оюнда баш рольладан бирин – жаш келинни сыфатын кьурагъанды. Токумаланы Жагъафарны «Бай келинине» уа ол Айкъашды.

Бусагъатда Саида бир ненча салына тургъан оюннга кьатышады. Георгий Каграманяны «Алан жомакъ бахчада» деген, Мызыланы Аубекир сала тургъан оюнда ол Лейляды. Елена Хамидулинаны «Насып чархында» уа – Айгюлду. Шекспирни «Отеллосунда» Саида Дездемонаны ойнарыкъды. Ма аллай сейир саугъала хазырлайды

Баям, алай бла сыналгъанды театргъа, сахнагъа да суймеклик. Студияны художестволу башчысы, Россейни халк артисти, Россейни академиялы Гитче театры актёру Нина Дворжецкая, Россейни сыйлы артисти, режиссёр Александр Андриенко, Родион Вьюшкин, башха устазла да бизден баргъан сабийлени артистликни кеп тюрлю таскаларына юйретгендиле. Аланы Светлана ыразылыкъ бла сагъынады.

Ала бери Эрих Ремаркны романына кере «Юч шуёх», Рей Куини «Кюлкюлю ахчала» деген оюнланы эм тюрлю-тюрлю юзюкледен кьуралгъан «Класконцерт» келтиргендиле. «Кюлкюлю ахчала» оюнда Светлана Пипитаны ойнагъанды.

Жаш артистле Василий Шукшинни «Микроскоп» деген харапына кере орус эм малкяр тиледе салгандыла оюн. Аны режиссёру Щукин атлы институтну башында сагъынылгъан устазы Александр Андриенко болгъанды.

Пластиканы спектакльде Светлана кьуршоуу бла кьргюзтгенди хунерин.

Малкяр сахнада артист болгъанлы уа, ол Бранислав Нушични «Философияны доктору» деген пьесасына кере салынган оюнда Славканы ойнагъанды. Токумаланы Жагъафарны «Бай келинине» уа Мариямны. Жан Ануйну «Антигонасында» ол Исменады.

Къулийланы Къайсын атлы Малкяр кьырал драма театр хазырлай тургъан оюнда – Шекспирни «Отеллосунда» Байтуугъанланы Светлана Эмилияны ойнарыкъды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Тау эл

Өзгъан жылланы эсде тутта,
алгъа таукел къарайдыла

Хушто-Сырт малкъар халкъ кѳчгюнчюлюкден къайтхандан сора къуралгъан элерибизденди. 1957 жылда Акъ-Топуракъ, Кѳк-Таш, Гюдюрго, Бопу, Жууннгу, Жора эм башха гитче эллени келечилери ол заманда Къабарты-Малкъар Республиканы обкомуну биринчи секретары Тембора Мальбахов бла тубешип, артха, мындан кѳчген эллерине, къайтып жашаргъа умутлары болгъанларын айтадыла. Кѳпге созулгъан сюзюлюкден сора, элли ол тийрелеге жуугъуракъ болгъан жерде къуаргъа тохташдыла.

Сагъынылгъан эллени келечилери 1957 жылда Хушто-Сыртда биринчи журтланы сюеп, колхозну да къурап башлайдыла. «Заря коммунизма» мюлкге таматагъа Жансуйланы Дауутну, партия организацианы секретарына Акъболатланы Мухтарны айырадыла.

1958 жылда Хушто-Сыртда Эл совет да къуралады. Ол заманда анда 136 юйор бар эди, адамланы саны да беш жюзден бир кесекге атлап. Элде Тохаланы, Гыжгыланы, Гочаланы, Акъайланы, Бапыналаны, Жанатайланы, Къуршаланы, Къожакъланы, Кожашланы, Габоланы, Бечелланы, Жансуйланы, Татталаны, Акъболатланы, Жабелланы, Хуртуланы, Мызыланы, Элеккуланы, Къалабекланы, Мурзаланы, Шахмырзаланы, Энейланы, Эттеланы, Бийчеккуланы, Жамурзаланы эм башха тукъумланы келечилери жыйышдыла.

Орта Азиядан бла Къазахстандан къайтып келген биргелерине 27 ийнек, 256 къой бла эчки эм тѳрт ат келтиргендиле. Элликге журтла салыргъа жер ююшле берилгенден сора, бир кезиуге элде 14 юй ишленгенди. Аланы сюеп бошагъандан сора, сегиз жангы юйю къурулушун башлагъандыла. Алай бла жашау этерге жарарыкъ журтланы саны кѳбейе баргъанды. Ал кезиуледе аланы асламысын самандан къалап, къабыргъаларын сары топуракъ бла сюртгендиле. Белгилерчады, ол заманда бириси таулу элде, хушто сыртчыла да изеуле жыйып, бир бирге болмагъанча

билеклик этип, къысха заманны ичинде юйлени алай сюегенлерин.

Жансуйланы Лахманны аллай ишленген юйюнде устазла сабийлеге дерсле берип тургъандыла. Болсада, ол жыл окъуна элде къырал тынгылы мектепни къурулушун башлайды. Бир жылдан анда сабийлени окъутурча онгла къураладыла. Биринчи устазла Къожашланы Аминат, Жулабланы Узейир, Наршауланы Лиза, Гочаланы Фатима, Жансуйланы Харун, Макытланы Балажан эм башхала болгъандыла. Ол жыл элде къырал тюкен да ачылгъанды. Юч жылдан почтаны бѳлюмю, эл клубну да ишлейдиле.

Жулабланы Узейир орта школгъа биринчи директор болгъанды. Андан сора Гочаланы Фатимат, Жансуйланы Харун, Къожашланы Борис, Бабаланы Борис, Тохаланы Къамгъут ишлегендиле. Шѳндю элли мектебине Къожакъланы Малик таматалыкъ этеди.

Сѳзсюз, ал жыллада эллилени баш къайгыларындан бири – мюлкю къурау болгъанды. Къыралны болушлугъу бла 1961 жылда Къабарты-Малкъарны башха колхозларындан бла совхозларындан малла сатып аладыла. Ызы бла тууарла, къойла къышларыкъ жерлеге – Ара Бораннга

эм Гюдюргоге улоу барырча жолла ишлейдиле. Башха тау элгеге, Хушто-Сыртха да Прохладна районда 202 гектар бередила.

Сюргоню, малла отлагъан тау жерлени да къыйматлы хайырлана, эллиле 1969 жылгъа тынгылы мюлк къурайдыла. Ол кезиуде колхозда 775 тууар, 250 ийнек, 6 059 къой, 150 ат бар эди. Ырысхыны тап хайырларыгъа эм эллилеге да хайыр тюшерча эки сют-товар ферма, къойлагъа къарагъан он къош, малланы бакъгъан эки ферма, чибинле жайып, бал жыйгъан бир мюлк эм элли харкюнлюк жумушларын тамамлагъан бир къурулуш бригада болгъанды.

Колхозну ал жыллада къуралууна уллу къыйынны Жансуйланы Анас, Гыжгыланы Сагъыт, Къожакъланы Хусей, Жансуйланы Лахман, Къаракъызыланы Юсюп, Акъбулатланы Мутай, Тохаланы Исмайыл эм башхала салгъандыла. Бу материалда битеу тукъумланы эсгерирге болмайды, билдириуле 1999 жылда Гыжгыланы Искандер хазырагъан китапдан алынгандыла. Дагъыда мюлкю малчылыкъ бѳлюмюнде урушну эм урунуу ветеранлары Гыжгыланы Зейтун, Хуртуланы Ачабал, Шауланы Мухадин, Тохаланы Муталиф эм башхала урунгандыла.

Элде «Родина» мюлк къу-

ралгъанда, анга оноуну Бечелланы Алий этгенди. Аны ызындан колхозда председателле болуп Габоланы Магомет, Гыжгыланы Сагъыт, Жарашыуланы Исхакъ, Хуртуланы Мустафир эм Бечелланы Илияс ишлегендиле.

Белгилерчады, 1980 жылда элли мюлкю республика даражалы социалист эришиуде ахшы кѳрүмдюле болдургъаны ючюн Гыжгыланы Хусейни, Къожакъланы Борисни, Тохаланы Маликини, Жулабланы Ибрагимни Москвагъа ВДНХ-гъа жибергенлерин. Ол кезиуледе мюлк кесини айныуу бла эм ахшы кѳрүмдюлеге жетгенди тарыхында. Жаланда тууарладан 10 870 болгъанды, къойланы саны онбир мингден атлагъанды. Колхозну башха мюлкю, ол санда тракторлары, жюк ташыгъан автомашиналары, атлары, ѳгюзлери да анга кѳре кѳп болгъанды.

Эл гитче болгъанлыкъгъа, андан халкъгъа белгили кѳп ахшы, огъурлу эм иш кѳллу уланла чыкъгъандыла. Отставкадагы генерал-лейтенант Беппайланы Суфиян, РФ-ни сыйлы рационализатору Шахмырзаланы Азрет, РФ-ни связыны сыйлы ишчиси Къожакъланы Магомет, КъМР-ни культурасыны сыйлы къуллукъчусу, белгили жазычу, тюрколог

Жулабланы Узейир, КъМР-ни культурасыны сыйлы къуллукъчусу Жансуйланы Харун, КъМР-ни эл мюлкю сыйлы ишчиси Бечелланы Илияс, КъМР-ни сыйлы экономисти Гочаланы Музафар, КъМР-ни Сыйлы грамотасына тийишли болгъан Жанатайланы Салим, КъМР-ни сыйлы артистлери Жулабланы Тахир бла Тохаланы Зулкъарней, экономика илмуланы доктору Къуршаланы Фатима эм башхала.

Бюгюнлюкде Хушто-Сырт элде 220 арбаз, ол санда 170 юй, барды. Алада бир мингге жууукъ адам жашайды. Шѳндю элде маданият юй, тынгылы мектеп, фельдшер эм акушер пункт, почта эм башха учрежденияла бардыла.

Эл, битеу къыралгъа белгили Чегем чучурлагъа жууукъда орналгъаны себепли, шѳндю анда жашагъанланы иги кесеги ол тийиреледе тынгылы кафеле ишлеп, ары келген къонакълагъа таулу халкъны аш-суу хазнасын кѳргюзтедиле. Жюнден, териден, агъачдан, мюйюзледен этилген эм башха затланы да жарашдырып, ол тийирелеге солургъа келген туристлеге сатадыла.

Басмагъа **АЗРЕТЛАНЫ**
Хасан хазырагъанды.

БИРИГИУЛЮК

Хар жумушну уллу талпыныулукъ бла къолгъа алгъандыла

Халкъыбыз кѳчгюнчюлюкден къайтып келген кезиуде, эллиге жууукъ юйор Холам-Бызынги тарда Шаулук-Талада (Къара-Суу элге ол заманда алай айтхандыла) тохтадыла. Фронтдан келген Жаболаны Хажы, Чочайланы Алий-мырза, Ботталаны Алий, Геляхланы Заурбий, Атабийланы Мажит, Алийланы Хусей, Шауланы Аздор эмда къартла Мѳчюланы Алий бла Атабийланы Бука да жангы жерде журтла салып башлагъандыла.

Элчиле, бригадала къурап, Жаболаны Хажини, Ботталаны Алийни бла Атабийланы Сулейманни башчылыктары бла чалман юйчюкле ишлеп тебирейдиле. Алагъа болушлукъгъа эки къабартылы уста – Мачраил Дохов бла Борис Деунев да – келген эдиле. Жашладан бири Урвандан, экинчиси да Къашхатаудан болгъандыла.

Эки отоулу чалман юйчюкле бир-бири ызларыннан терк сюеле эдиле. Анга сейир этерча да тойюлдо: адамла, бир бирлерине болуша, ойнай-кюле ишлегендиле. Къыш жетерге уа аллай юйчюклери Ша-

улук-Талада тохтагъанланы барыны да бар эдиле.

Жашау журтла бла бирге мектепни мекамны къурулушу да бардырылгъанды. Анга ахчаны республиканы правительствосу бѳлгенди, алай аны терк сюер ючюн, элли уллусу, гитчеси да къол къыйынын аямагъандыла. Окъуу юйю ишлегенлени араларында прораб Жанго-разланы Билял эмда инженер Башийланы Магомет да болгъандыла. Къабыргъаланы сюртюу-бою ишлени уа Бабугентден келген жыйырма жаш къызгъа буюргъандыла. Аланы бригадаларына Къаркъаланы Лиза башчылыкъ этгенди. Артда ол «Республиканы сыйлы къурулушчусу» деген атха да тийишли кѳрүлгенди.

Къысха заманны ичинде школну мекамны къурулушу тамам болуп, хайырланылыргъа берилгенди.

Ол жыллада, ана къарындашым Аттоланы Алийни жашы Анатолийни командировкагъа бу элге жиберген эдиле да, ол да мектепни къурулушуна тири къатышхандан бири болгъанды. Артда аны школгъа директоргъа салгъандыла.

Шаулук-Талада биринчи мектепни да ол къууанчлы халда ачханды. Байрамгъа республиканы Жарыкъландыруу министрствосуну келечилери, Урван райондан къонакъла да кѳп келген эдиле. Ала уа таулула

бла бирге жангырыгъа тенг къууанганларын букъдурмагъандыла.

Ол заманда белгили къобузчу Къазийланы Билял элде къонакъда болгъанды. Ол эки кюн ичинде къобуз согъуп,

адамлагъа той этдирип тургъанды. Мектепге уа малкъар литератураны мурдорун салгъан акъылман Кязимни аты аталгъан эди.

Школ ачылгъан биринчи жыллада ары жюзге жууукъ жаш бла къыз баргъандыла. Биринчи устаздан бири уа Тогузаланы Исмайылны жашы Магомет эди. Артда ол Чегем районну партия обкомуну биринчи секретары болуп тургъанды, пенсиягъа чыкъгъанындан сора уа, Хасания элде старейшинала советни таматасыны борчун толтургъанды, элде жамауат жашау гъа да тири къатышханды. Аны башламчылыкъы бла Хасанияда элли музейи да къуралгъанды. Бусагъатда Магометни атын орам жюрютеди.

Ол жерлиледен дагъыда устазлыкъны Геляхланы Чорттайны жашы Заурбий да этгенди. Аз-аздан Къара-Сууну школу кадрла бла жалчытылына бара эди. Ары сабийлени жазаргъа, окъургъа, санаргъа юретирге кѳп миллетлени келечилери келе эдиле. Аланы араларында къабартылыла, дюгерлиле, чюйютлюле, эрменлиле

да болгъандыла. Битеу бу устазланы бирикдирген а сабийлеге сыймекликлери, аланы ѳсюп келген тѳлюге билим алдырыргъа итинилуоклери эди.

Къара суучу сабийле Аттоланы Анатолийни башчылыкъында жетишимле болдура баргъандыла. Пионер дружина уа, жыл сайын республикалы слѳтлада биринчи жерлеге тийишли бола, атын махтау бла айтдырып тургъанды.

Тау элде жашагъанла «Коммунизмге жол» колхозну аягы юсюне салып ючюн да къолларындан келгенни аямагъандыла, бир бирге билеклик эте ишлегендиле. Кюз артында уа колхозгъа школчула да болушлукъ этгендиле.

...Бюгюнню Къара-Суу эки къатлы уллу юйлери, жангы мектеби, маданият эмда мюлк мекамлары бла танымазча болгъанды. Элликени жашау болумлары да игилене, кючлене баргъанды. Аладыла бу алапат ариу элли байлыкъы.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
СУРАТДА: Аттоланы Анатолий (олтуруп).

Сейир шарт

Узакъ жерледен – алакат саугъа

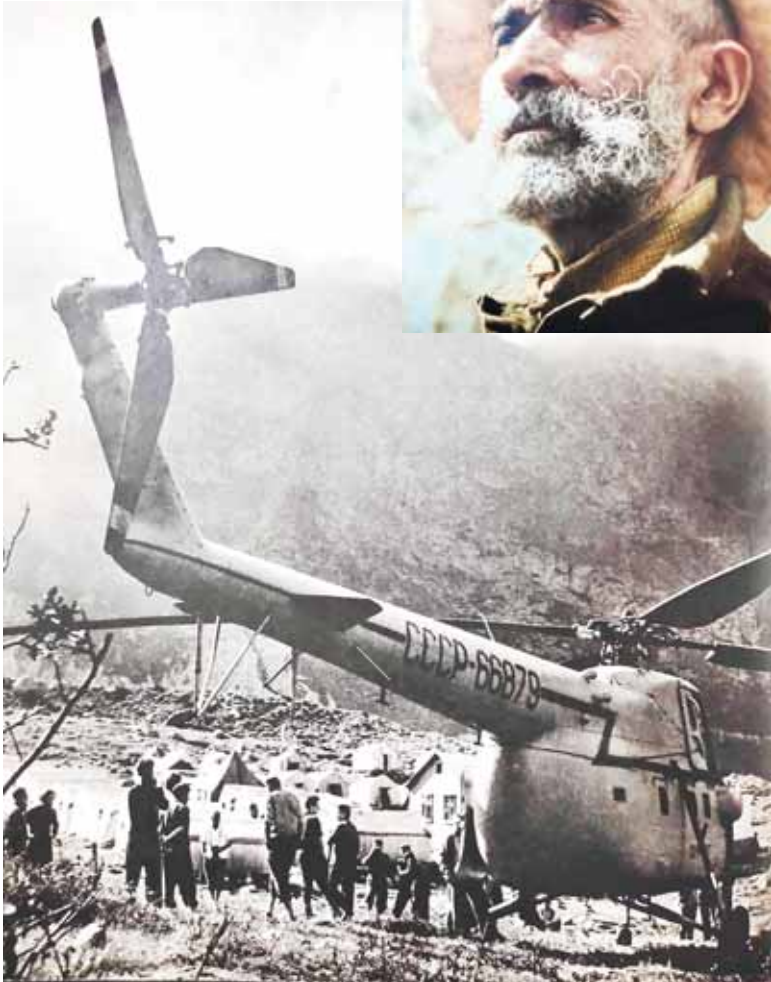
Алгъаракълада Аналаны Махтини аты бла Германиядан багъалы саугъа келгенди. Ол 1968 жылда Германияда басмаланган китапды. Аны ача баргъанда, Махти Тасимович Бызынгыны эмда бызынгылыланы эртте, 60 жыл мындан алгъа алынган суратларын кѳргенди. Аналы араларында атасы бла аппасы да бардыла. Китапта аланы юсюнден кѳп сейирлик хапарла жазыладыла. Суратла да кѳпдюле.

Китап немис тилде басмаланганды. Кеси тѳрт бѳлюмден кѳрүлганды: «Акъ кѳрлѳ тау», «Бир тау да ѳрлетмейди», «Таула аланы кѳадарлары эдиле», «Картасыз Колхидагъа».

Махти айтханнга кѳре, бу алакат саугъаны Интернетде аны

Авторла Бызынгыда кѳп кѳре болгъандыла, эли кѳатында бешмингликлени хазна кѳалмай барысына да ѳрлегендиле.

Башда айтханымча, китапны бетлеринде Аналаны Кѳазийни, Бызынгы черекни, эли тийресин, Жабо кѳаланы, Бызынгыны бешмингликлерин, эшекле бла таугъа жюк элтип баргъанларын («Бызынгы» альпинист лагерни ишлегенде алынган суратда), Мижирги тарда 1962 жылда уа ѳфендиланы Атлыны эм кѳп башха тамашалык суратланы

бла эрттеден бери да байламлыкъ жюрютюп тургъанладан бирѳе жибергенди. Жарсыугъа, ол адамны аты, тукъуму да тас болгъандыла.

Таулу жаш бла немисли бир бирлерине жазгъанлай тургъандыла, ол Махтини аппасын – Аналаны Кѳубадийни жашы Кѳазийни, атасы Тасимни да атлары жазылган китапны тюкенде кѳрюп, сатып алгъанын билдиргенди эмда шуѳхуна саугъа этип жибергенди.

Махти айтханнга кѳре, китапны автору Арност Герникди (Arnost Černík), суратланы уа Вилен Хекел (Vilém Nečekel) алгъанды. Ала акиси да альпинистле эдиле. Бызынгы таулагъа ѳрлерге бери кѳп кѳре кѳлгендиле. Экиси да чехледиле. Чех тилден Эрих Мача кѳчюргенди. Тышы да бек иги кѳагъытданды.

Китапны совет-чех шуѳхлукъ фонд басмалагъанды. Ол аны мингинчи китабыды. Китап немис тилге кѳчюрюлюп, Германияда да басмаланганды. Автор, суратчы да Махтини аппасын, атасын да бек уста таныгъандыла. Кѳазий, аны жашы Тасим да жол кѳргюзткючюле болгъандыла, андан сора да, элге келген альпинистлеге кѳонакѳбайлыкъ этерден артха турмагъандыла.

кѳрюрге боллукъду. Аналы хар бирини да кѳатларында жазулары бардыла. Жарсыугъа, аланы барын да малкѳар тилге кѳчюрюп, газетни бетинде берир амал жокъду.

Болсада бир ненча жазууну уа юлгюге келтирейик: «Кенг чатырла. Алада лагер дайым да ишлеп турурча ашазыкъ сакъланадыла. Миша мотору кѳызгъан жюк ташуучу машинаны тохтатып, кабинадан секирип чыгъады. Санын кѳымылдата, ол ѳрге-энишге атлайды. Бир кесекден биз да жетер жерибизге жетдик. Альпинистле Радан, Здена эмда Ольга эрттен азыкдан ашап, кѳонакѳбайлы чатырдан чыгып, ѳрге, таугъа атланадыла. Биринчи 200 метрни ала тынч эмда шош ѳтгендиле. Зыбыр, терен кѳарны юсюнде аланы аякъ ызлары кѳаладыла. 1962 жылны 5 август кюню, сагъат онду. Радан, Ольга эм Здена Кавказны бек бийик кѳабыргъасына тѳртюнчю командача чыккъандыла. Ма Дых-Тау-Чегет жаны. Ёрлеуно схемасы: а,б – чыпылла, с – бузлу кѳала, ф – чатыр боллукъ жер».

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Унутмау

«Сабий кѳргенин унутмаз дегенлей, кѳчгюнчюлюкде ачы болумла жюрегиме кѳыйын белги салгъанлары ючюн, эсимде кѳалгъандыла. Андан да бег а Ата журтубузгъа, таулагъа кѳайтып келгенибизни кѳууанчы ѳмюрлеге дери унутулукъ туйюлдю», – дейдиле таматаларыбыз. Мен да аны бла байламлы эсгерилерими кѳагъытха тюшюргенме.

Тамбла жауун жаума кѳалса, кѳойланы да алып, тауда кютюп келликме. Насыпха, жер ачылгъанды, кырдык да чыккъанды. Быллай мурат этип, тѳшегиме кирип жатдым. Башха кюнледен эсе ол эрттенликде, эртте уянып, тышына чыккъым. Тѳгерекни кѳалын туман басып, шулпу эте тура эди. Таматаларыбызны: «Кече ачылган кюн болмаз», – деген сѳзлери эсиме тюшдю.

Орамда адамла бирлери кѳолларында машокла, башхала чекле, четенле алып, гузаба этип, ары-бери чабып айлана эдиле. Солдатла аладан да кѳп. Хахай этип, ушкокларын адамлагъа тиреп, ашыккъырып, юйлени кѳуршоугъа алып, халкъны бир жерге жыаргъа кюрешедиле. Алагъа да эс бурмай, мал орун таба чапдым. Кѳара бурма, анасы ѳлюп, кесим ѳсдюрген кѳозучукъ, аллымда чабып барады. Эрттенликде малла тургъан орунну акъыртын эшигин ачып кѳарасанг, бирлери сюелип, башхалары жатып ышныр эте. Кѳойланы сыртларына уа кѳозула минип.

Бюгюн а, отларгъа алыккъа эртте болгъанлыкъгъа, малла, тынгысыз болуп, ѳкюрюп, ары-бери чабып айланадыла. Барындан да бег а кѳозуланы тауушлары эшитиледи. Мен да алайда абызырап, не этерге билмей тургъанлай, ыннабызны атымы айтып, кѳычырып айланганын эшитеме. Ол да кѳолумдан кѳаты тутуп, алайдан айырыргъа кюреше, мен да малладан кетеригим кѳлмей, кѳп турдукъ. Жолда бара тургъанлай, ыннаны кѳолундан ычхынып, черекни боюнунда ууучум бла гитче ташчыкъланы алып, хуржунума салдым.

Адамдан топпа-толу ачыкъ машинаны кѳатына келгенлей, мени сакълагъанларын ангыладым. Кѳозучукъ кѳатында болгъанын кѳрюп, аны да кѳоюнума алып, машинагъа минеме дегенлей, кѳайдан эсе да солдат чыгып, кѳозучукъну сыйырып, мени машинагъа миндиреди. Жауун а бекден-бек жаууп башлайды. Кѳозучукъну ызыбыздан макътыргъанын эшитеме. Аны бла бирге битеу малла киягъан сунуп, кеслерин кѳоюп кетгениме, сийген тауларымы кѳрмей баргъаныма, черегимде энди жуунмазлыгъымы билип, тѳзалмай, жиялп башладым.

Кѳарт анабыз мени кѳоюнуна кѳысып, жюн жаулугъу бла юсюмю жабады. Машинада келген адамла, кѳп болмай, кѳозгъалып, кѳайгы этип, тынчылыкъсыз болуп, бир юйден башха юйге чабып, бир бирлерин излеп, кѳычырып айланганла энди аууларындан сѳз чыгармай, жерлеринден тепмей, не болгъанын кеслери да ахырына дери ангыламай, кѳайры эсе

да бир жерге кѳарап барадыла. Адамланы быллай халда бир заманда да кѳрмегенме. Аналарыны кѳоюнларында кѳагъанакъ сабийле жияй да уяна, тохтай, уяна да жияй келедиле. Бизге кѳошулуп, тиширыула жаулукъларыны кѳыйырлары бла кѳзлерин сюртедиле.

Алай эте келип, ингирде солдатла тѳгерекин кѳуршалагъан вокзалны аллында тохтадык.

Бизни да вагонлагъа миндирип башладыла. Мында асыры кѳп адам болгъандан, олтурургъа жер жокъду эм кѳарангыды. Эллеге жете келгенлей, вагонда адамланы тышына чыгъарып, алайда сакълагъан арбалагъа миндирип, алып кетип тургъандыла. Биз да Кѳыргъыстанны Фрунзе областыны Кант районуну эллеринден бирине тюшдюк.

Мында, биз тургъан жерде, гитче суула болмаса, уллу черекле жокъдула. Эли аллы бла терен кѳолну ичи бла суу келеди. Андан арлакъда, таулагъа дери будай сабанла кѳрюнедиле. Тауланы этеклери бла уа сугъарыучу Уллу Чуй канал барады. Анам суу агъач бла хар кюнден юйге таза суу келтирип тургъанды. Таула да бийик туйюлдюле. Кѳбюсюне сыртла, тѳбеле, дуппулла. Кеслери да бир бирлерине ушагъанла эм бирча тенгле.

Художник болсам, тауларыбызны суратла алып, алагъа кѳарап турур эдим. Насыпха, ала кѳз аллымда кѳалгъандыла. Биринчи кюнледе, мудах болгъанымы кѳрюп, манга ким эсе да, кѳозучукъ береди. Аны бла бир-эки кюн ойнап турама. Тышына чыккъанлай а, кѳозучукъ кѳолумдан ычхынып, кѳачып кетеди. Алай сабийлик кѳайда да сабийликди дегенлей, ол уллу каналда жуунуп, тийрени узунна, кенгине да жюрюп айланганбыз. Жауун жауса, эли букъ орамларында, жаланаякъ болуп, аякъларыбызгъа да балчыкъ жабышхынчы чабып тургъанбыз. Кѳыргъызыланы тойларын, ат эм башха оюнларын кѳргенбиз. Элде мектеп тѳрт классха дери эди. Кѳоншу элге жюрюп, жети классха дери окъуп, Кант шахарда школу бошадык. Кѳалай-алай болса да, кесибизни туугъан жерибизни уа бир заманда да унутмагъанбыз.

Алай бла малкѳар халкъ кѳп сакълагъан эркинликни кюню да жетеди. Энди уа, ызына кѳайтхан поездге минип, Ата журтубузгъа барабыз. Алгын бизни солдатладан сора бир адам ашырмагъанлыкъгъа, ол чакъда уа элледен, шахарладан адамла аллыбызгъа келип, туугъан жерибизге кѳайтханыбызны кѳабыл кѳрюп, салам береди, алгъышлайдыла. Волга черекни кѳатында уа, уллу чабакъланы ѳрге кѳтюрюп, кѳол булгъап, кѳонакъланы сакълагъ-

анча, аллыбызгъа чыккъандыла. Вокзалгъа жете туруп, жол жанында ишлей тургъан адамла, сиз жетерге эки сагъат кѳалгъанды деп, бармакълары бла кѳргюзте эдиле.

Кече ортасы болгъанлыкъгъа, юйбюзге жетерге ашыгъа, кѳууанч кѳайгылы болуп, иги муратланы сакълап, жукълamay келгенме. Алай ачыкъ машинаны башында келе туруп, кесим да билмей тургъанлай, кѳалкѳып кѳалдым. Бир заманда бетиме жарык ургъанча кѳрюнюп, уянып, ѳрге турдум. Аны бла бирге жюрегим терк-терк урады. Таула таба кѳарагъанымда, Минги тауну тѳппелери жарык бола баргъаны бла, битеу тийре да аны бла бирге жарый эди. Тауладан бурунума тютюн ийис уруп, Ата журтну салкъын, таза хауасы эс жыйдырды.

Кѳушла, кѳатынга жууукъ келе, артха кете, кѳалгъанлары уа кѳкде кѳалкѳыгъанча, уадыла. Тауладан тюшюп келген суулагъа, чучхурлагъа кюнню таякълары тийгенлей, кюзгюню жарыгы бетинге ургъанча, кѳзлеринги кѳаматадыла. Кийикле, чыранланы этеклери бла кѳарны кѳнделен жырып, агъач таба секиредиле. Аллымда кѳалын агъач шуулдайды. Кѳайры кѳарасанг да – ауушла, ауушла. Бир бирлеринден бийик таула, башларында да кѳаланы бурууна ушагъан чыранла. Тау черек, кесин жагъалагъа уруп, гюрюлдѳп барады. Тауларыбызны тыш жерде асыры эсимде тутхандан, аладан айырылмагъанча кѳрюне эди. Кеслери да биз кѳойгъанча – кѳаты, деменгили. Биз да алача, Ата журтубузгъа, ана тилибизге, адетлерибизге, тарыхыбызгъа кѳаты болгъанбыз кѳайда да.

Тышында, тауларыбызны кѳрмей, ѳксюз, кѳууанчсыз, жакъсыз болуп турдукъ. Энди уа бизгъа бирге болдукъ. Кѳайтыу бла бирге ѳмюрлеге дери тынчылыкъ, ырахатлыкъ, таукеллик эм жюреклеге асыу келдиле.

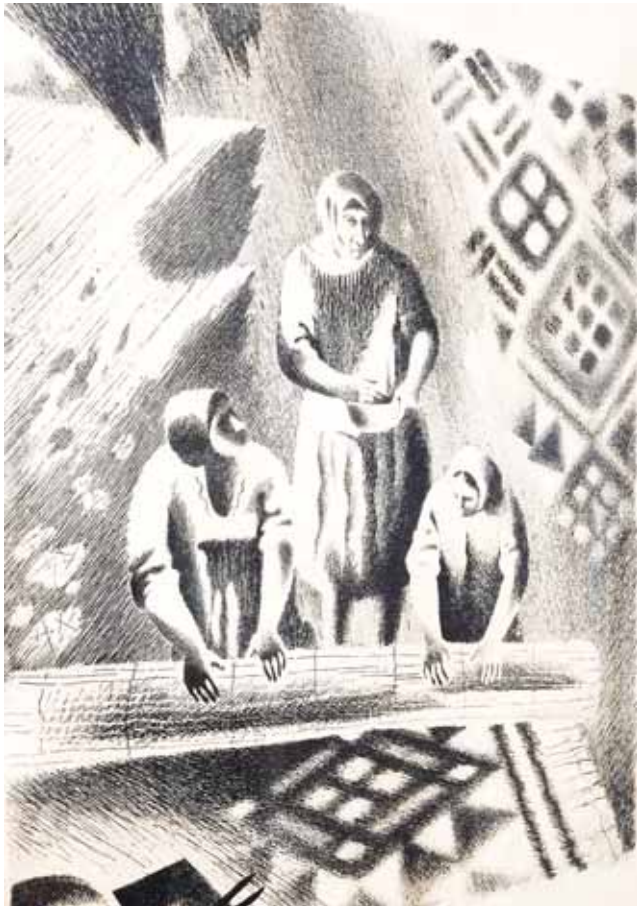
Мени турур жерим жокъду. Алай таула кеслерини сабийлерин атып кѳоярыкъ туйюлдюле. Кѳоюнларына кѳысып, бешик жырларын айтып, аш-суу берликдиле. Сизни ариулугъузуну, деменгилегизни кѳрюп, солуйма, жашайма, ѳхтемленеме. Эрттенликде черекни ариу суундан суусабымы кѳандырып, тау башына чыгып, эл таба кѳарайма. Адамла кеслерини ишлери бла кюрешедиле. Орамлада сабийле ары-бери чабып, ойнап айланадыла. Малланы ѳкюрген тауушлары эшитиледи. Ожакъландан чыккъан тютюн, ары-бери бурулмай, ачыкъ, чууакъ эм кѳууанч кюн боллугъун билдире, кесин тюзюнлей ѳрге уруп барады.

БЕККИЛАНЫ Омар.

КЁРМЮЧ

Ата журтуна суймеклик бла

Къулийланы Къайсынны мемориал Юйю-музейинде Акъкъызыланы Якубну бла Сияраны автолиитографияларындан «Тауланы поэзиясы» деген кёрмючю ачылганды. Суратчыла бу ишлени Къайсынны поэзиясы бла ёхтемленип къурагъан эдиле. Графика серия художниклени атларын искусство дуниясында бютюн белгили этгенди. Кёрмюч Якуб туугъанлы 80 жыл толгъанына эм малкъар халкъны Жангырыу кюнине аталып ачылганды.

«Къайсын къаяланы, таулуланы, аны бла бирге битеу дунияны поэтиди. Якуб да къаяланы чексиз суйгенди, атасы Алий бла анасы Кесам къол устала болгандыла, - дейди музейни башчысы Къулийланы Фатима. - Якуб бла Сияра, Къайсынны поэзиясына суратладан сора да, «Нарт эпосну» унутулмазлыкъ сыфатларын къурагъандыла, китап графикалары ючюн Москвада, немисли шахар Баден - Баденде халкъла аралы китап кёрмючледе саугъала алгандыла. Малкъар халкъны байрам кюнунде биз искусствода бек бийик жетишимлери болгъанланы эсгерирге суйгенбиз. Къайсын бла Якуб малкъар халкъны

аллай сыйлы адамларыдыла».

Акъкъызыланы Якуб къызы Имара бла жашы Ахматха хар ингирден Къайсынны назмуларын окъуп болганды. Имара «Къайсынны окъуй» деген суратын бюгюнлюкде Къулий улу Юйю-музейинде кёрюрге боллукъду.

Якуб таулуладан СССР-ни суратчыларыны биригиюне эм биринчи болуп киргенди. КъМКЪУ-ну художестволу-декоратив искусствону факультетин Якуб бла бирге Габоланы Мусабий бошагъанды, ол а биринчи профессионал ювелир болганды. Мусабий кёрмючде студент жылларын эсгергенди, Якубну атасы

битеу Тёбен Чегем суйген жарыкъ кёллю, ариу тилли, чамчы, къол уста болгъанын айтханды. Кесам хазырлагъан кийиз а бюгюнлюкде да Сияраны мастерскоюнда сыйлы жерни алады.

Якуб альпинист эм тау туризм жаны бла инструктор эди. Ол тауланы, кесини беш бармагынча, уста билгенди. «Атамы бла Къайсынны чыгъармачылыкларында кеслерини халкъларына, туугъан жерлерине, тауларына суймеклик сезиледи, - дегенди Акъкъызыланы

Имара. - Къайсынны назмуларында да, атамы суратларында да музыка эшитиледи, ол туугъан жерлерине суймекликни музыкасыды. Къайсын сёз бла жазгъанын атам бояула бла суратлагъанды. Бу эки адамны жанлары байламлы эдиле».

Кёрмючде, автолиитографияладан сора да, Якубну Къайсын эм сабийлери бла бирге, таула да тышген суратларын кёрюрге боллукъду.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

ТЮБЕШИУ

Жырла, ариу сёзле, эсгериуле

Нальчикде Сабийлени айбатлыкъгъа юйретиую Жабагъы Къазанокъо атлы шахар арасында малкъар халкъны Жангырыу кюнине аталгъан концерт болганды. Аны Россейни эм Къабарты-Малкъарны сыйлы артисткасы Таукенланы Галина къурагъанды.

Концертни ача туруп, жаш жырчы Юсюпланы Земфира 1944-1957 жыллада таулу халкъ сынагъан зорлукъну юсюнден айтханды. Ол бизни миллетибиз сынмагъанын, жашау гъа суймеклигин сакълаялгъанын энчи чертгенди. Концертмейстер Алла Хавпачева эм жаш артистле сейирлик концерт кёргюзтгендиле. Къараучула хар номерни къызыу къарсла бла ашыргандыла.

Ызы бла жыйылгъанла байрамны юсюнден оюмларын айтхандыла. Нальчик шахарны тишируларыны советини башчысы Лидия Дигешева: «Марта мен таулуланы кёчгюнчюлюккери бла байламлы бериулеге къарамайма, аны юсюнден сагъыш этсем окъуна, олтуруп жияп башлайма. Бек фахмулу, ишчи, сейирлик халкъдыла таулула. Келлик ёмюрледе бир заманда да законсузлукъ сынамагъыз!» - дегенди.

Сабийлени айбатлыкъгъа юйретиую Жабагъы Къазанокъо атлы араны директору Айшат Кунижева сабийлигин эсгергенди: «Анам къабартылы, атам а таулуду, Темоланы Юсуф, Огъары Басхандан.

Атам бла анам Азияда тюбешгендиле, анда юйор къурагъандыла. Бюгюнча эсимдеди, бир баракда кёчгюнчю таулула, немислиле, къабартылыла, дагъыстанлыла жашагъанлары. Ким ишден эркин болса да, ол къарай эди сабийлеге. Манга къумукълу тиширу ёшюнюн берип турганды, къарындашыма уа - чеченли. Бизни тёлубюзде миллетчиле жокъ сунама».

Искож районда пенсиячыланы биригиуюню башчысы Галина Хан корейлилени Узакъ Востокдан 1937 жылда кёчюргенлерин айтханды. Поезд сау сентябрьни элтгенди бу халкъны Азияны аулакларына. «Мен Къазахстанда Первомайский районда туугъанма. Атам коммунист партияны адамы эди, бийик къуллукълада ишлегенди, 1944 жылда уа Ростовдан ёксюз сабийлени жыйып келген эди, сора арта детдомну директору болганды. Бизни арбазыбызда бир къауум ай эки таулу жашагъан эдиле, баракла бергинчи. Жаннетли болсун, атам кеси ыразылыгъы бла, буйрукъсуз, кеп малкъарлыланы ишге салганды, жангы жерде жашау этерге болушханды».

Нальчик шахарны бешинчи номерли сабий садны директору Лидия Азикова: «Сабийлик жылларымда Каменка элде ыннамда жашагъанма. Таулуланы ичинде. Не сейир, кюлген да этерсиз, алай мен кесими кеп заманны таулу сунуп тургъанма. Уллу къызыкъ болгъанымдан сора ангылагъанма къабартылы болгъанымы. Болмагъанча татлы жашай эдик элде, бир юйорча. Ариу, халал, ачыкъ жүреккли, таза ниетли халкъсыз, адетигиз-къылыгыгъыз да, ашыгыз-суугъуз да ариу! Мен сизден кесими айырмайма бюгюн да! Ишде юч таулу юйретиуюм барды да, эгечлериме санайма, ала уа манга тюз аналарынача намыс этедиле. Насып тилейме малкъар халкъгъа!»

Байрамда башха миллетли таулу келинле да сёлешгендиле - шатык малкъар тилде. Болмагъанча жылы, ариу байрам ючюн Айшат Кунижевагъа, Таукенланы Галинагъа, жаш артистлеге эм битеу жыйылгъанлагъа - ыспас эм жүрек ыразылыкъ!

КЪАПЛАНЛАНЫ Марзият.

Билдирю

Эришулерин байрамгъа жоралайдыла

Республиканы боксдан федерациясындан билдиргенлерине кёре, Малкъар халкъны Жангырыу кюнун Нальчикде боксдан төрели эришуу бла белгилерикдиле. Алай бла 29 марта «Гладиатор» спорт комплексде уллу эришу бардырылукъды, анда республиканы, къыралыбызны башха регионларыны эм кючлю боксчулары сермеширкидиле.

Сыйлы къонакълача уа байрам ингирге рингни белгили усталары - Олимпиаданы эки кере чемпиону Олег Саитов, Олимпиаданы чемпиону

Рахим Чахкиев, Оюланы эки кере призёру, дунияны эки кере чемпиону Раимкуль Малахбеков бла Россейни боксдан федерациясыны башчысыны орунбасары Ахмедхан Адилев - келликдиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Тишируланы Нальчик шахар совети биригиую сыйлы таматасы **БЕППАЙЛАНЫ Роза Хызыровнагъа** жашы **БЕППАЙЛАНЫ Сергейни** жашы **Элдар ёлгенине** уллу бушуу этгенин билдирип, къайгъы сёз береди.

Биз уллу хурмет этген Роза Хызыровна, бу къыйын кюнлеригизде биз сизни бла бирге бушуу этебиз. Сизге жапсарыр сёзле тапхан алай тынч туюлюдю, алай а сиз кёплеге игилик этгенсиз да, огъурлу ишлеригиз, жүрек жылыуугъуз сизге сабырлыкъ, кюч-къарыу да берсинле бу уллу ачыуу кётюрюрге.

Газетни келир номери 30 марта чыгъарыкъды.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительство

**Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан**

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиниклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Тикаланы Фатима - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1, 2-чи бетле), Мокъаланы Зухура (3, 4-чю бетле), Геляланы Валентина (9, 12-чи бетле), Ахматланы Люоза (10, 11-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1682 экз. Заказ №593
Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru